

Міністерство освіти і науки України

**Білоцерківський національний аграрний університет
Сумський державний університет
Ужгородський національний університет
Дніпропетровський університет внутрішніх справ
Київський університет ім. Бориса Грінченка
Національний університет біоресурсів і природокористування
Київський технічний університет України
Науково-дослідний інститут публічного права
Гомельський державний університет ім. Франциска Скорини
Молдовський державний університет
Європейський інститут післядипломної освіти ГУСПОЛ м. Прага
Європейський інститут післядипломної освіти м. Братислава**

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Гарантії забезпечення прав та свобод людини:

національний та міжнародний досвід»

(електронне видання)

08-09 квітня 2020 року

Біла Церква

Редакційна колегія:

Даниленко А.С., академік НААН, д-р екон. наук, ректор університету, голова оргкомітету.

Новак В.П., д-р біол. наук, професор, перший проректор.

Варченко О.М., професор, д-р екон. наук, проректор з наукової та інноваційної діяльності, заступник голови оргкомітету.

Димань Т.М., професор, д-р с.-г. наук, проректор з освітньої, виховної та міжнародної діяльності.

Борщовецька В.Д., доцент, канд. пед. наук, декан факультету права та лінгвістики.

Качан Л.М., доцент, канд. с.-г. наук, завідувача відділу аспірантури та докторантури, вчений секретар університету.

Нікітенко О.І., професор, д-р юрид. наук, Заслужений юрист України, професор кафедри публічно-правових дисциплін.

Ковальчук І.В. доцент, канд. юрид. наук, в.о. завідувача кафедри публічно-правових дисциплін.

Копотун І.М., професор, д-р юрид. наук, проректор з міжнародних зв'язків Академії ГУСПОЛ (Чеська Республіка), віце-президент Європейського інституту післядипломної освіти (Словацька Республіка), професор кафедри кримінального права та судочинства Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені Академіка Степана Дем'янчука.

Куліш А.М., професор, д-р юрид. наук, заслужений юрист України, директор Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету.

Фоменко А.Є., доцент, канд. юрид. наук, ректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Бисага Ю.М., професор, д-р юрид. наук, Заслужений юрист України, Директор Інституту держави і права країн Європи.

Сімакова С.І., доцент, канд. юрид. наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін.

Бровко Н.І., доцент, д-р юрид. наук, доцент кафедри теоретико-правових та соціально-гуманітарних дисциплін.

Грама М.О., доцент, канд. юрид. наук, департамент кримінального права юридичного факультету Молдовського державного університету

Царенко Т.М., доцент, канд. вет. наук, начальник відділу наукової та інноваційної діяльності.

Вовкотруб Н.В., доцент, канд. вет. наук, начальник редакційно-видавничого відділу, відповідальний секретар.

Зубченко В.В., доцент, канд. екон. наук, начальник навчально-методичного відділу моніторингу якості освіти та виховної роботи.

Олешко О.Г., канд. с.-г. наук, доцент, координатор НТТМ університету.

«Гарантії забезпечення прав та свобод людини: національний та міжнародний досвід»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції – м. Біла Церква: БНАУ, 2020.- 70 с.

Матеріали електронного збірника присвячені актуальним проблемам, що стосуються гарантії забезпечення прав та свобод людини в національному та міжнародному аспектах.

У публікаціях досліджуються: адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право; кримінальне право; кримінально-виконавче право; кримінологія; кримінальний процес; криміналістика; оперативно-розшукова діяльність; судова експертиза; судові та правоохоронні органи; міжнародне публічне та приватне право; право Європейського союзу; конституційне право; муніципальне право; цивільне право та процес; сімейне право; житлове право; право інтелектуальної власності; екологічне, земельне, аграрне право; природоресурсне право; господарське право та процес; трудове право, право соціального забезпечення; теорія та історія держави і права; філософія права.

Нікітенко О.І. д.ю.н. професор, Заслужений юрист України, професор кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Анотація. У тезах проаналізовано особливості адміністративно-правового регулювання як об'єктивної потреби розвитку особи, суспільства й держави. Охарактеризовано особливості правоохоронної діяльності щодо забезпечення внутрішньої безпеки країни, взаємодії правоохоронних органів із органами державної влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями та громадянами.

Ключові слова: Конституція України, верховенства права, безпека держави, адміністративна реформа, державний кордон.

Становлення правової держави вимагає утвердження принципу верховенства права та забезпечення законності та правопорядку в Україні. Загальна декларація прав людини 1948 р., Європейської Конвенції та міжнародно-правових актів, які визначають стандарти щодо охорони прав і свобод людини.

Конституція України: Ст. 8, визначає, що в державі визнається і діє принцип верховенства права. Принцип верховенства права є пріоритетним у правовій державі. Особливо важливе значення в утвердженні і реалізації принципу верховенства права має співвідношення права і політики. Ст. 3 визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недорканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Ст. 39 підкреслює, що громадяни мають права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи, демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Стаття містить певні вимоги до організаторів таких заходів, щодо забезпечення їх мирного характеру, а також передбачає випадки обмеження цього права, яке може встановлюватись судом на підставі закону і лише в інтересах національної або громадської безпеки з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. [1]

Забезпечення внутрішньої безпеки в Україні є одним із важливих завдань сучасного розвитку держави. Постійні зміни в правовому регулюванні, забезпечення внутрішньої безпеки держави, здійснення інформаційних процесів у сфері правоохоронної діяльності та унормуванню статусу правоохоронних органів в Конституції України потребує з'ясування сутності терміну “правоохоронні органи”, їх функціонального призначення і, виходячи з цього, визначення системи цих органів. Поняття “правоохоронні органи” є одним із невизначених в українському правознавстві, внутрішньо суперечливим і надмірним за обсягом. У вітчизняній адміністративно-

правовій науковій літературі ці питання розглядаються фрагментарно, без комплексного підходу, а саме як окремі напрями адміністративно-правової діяльності. [2]

Становлення незалежної правової держави України проходить у складних економічних і криміногенних умовах, що характеризуються, зокрема, різким спадом виробництва, безробіттям, ростом корупції, організованої і професійної злочинності, а також не менш важливою конституційною гарантією здійснення господарської діяльності є фінансове, економічне валютне регулювання, регулювання грошової емісії, основ цінової політики, створення централізованої системи державних фінансово-економічних органів і служб у цій сфері. Під внутрішньою екологічною безпекою слід розуміти здатність держави забезпечити збереження належного рівня чистоти навколишнього середовища, раціонального використання біологічних, енергетичних, мінеральних, земельних, лісових, водних ресурсів для створення нормальних умов у життєдіяльності суспільства і людини. Законність – фундаментальна категорія юридичної науки і практики, а її рівень і стан служить головними критеріями оцінки правового життя суспільства і його громадян. Як стійке явище громадського життя, законність виникає і формується в умовах цивілізованого суспільства, здатного забезпечити реальну рівність громадян перед законом. У науковій і учбовій літературі намітилися різні підходи до питання про те, до яких суб'єктів адресується законність. Згідно з одним із них, законність обмежується сферою діяльності органів держави, звернення до посадовців державного апарату і громадських об'єднань, але не відноситься до громадян. [3] “Законність”, - відмічає В. Кудрявцев, не лише формальний принцип права, але і змістовна категорія, що відбиває демократичну істоту суспільного устрою. [4]

Значення соціального забезпечення у сфері внутрішньої безпеки держави важливе місце має право на охорону здоров'я та медичне страхування. Відповідно до ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права кожна людина має право на медичну допомогу та медичний догляд у разі хвороби [5] – це невід'ємне право людини знайшло відображення у частині першій ст. 49 Конституції України, яка наголошує, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. У комплексі заходів охорони здоров'я особливе місце має державне забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя. Порядок забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення визначається Законом України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 25 лютого 1994 р. [6] З охороною здоров'я безпосередньо пов'язана фізична культура, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людей. Державна політика в цій галузі визначається Законом України “Про фізичну культуру і спорт” від 24 грудня 1993 р. [7]

Необхідно акцентувати, що адміністративно-правовому регулюванню діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави та удосконалення українського законодавства у цій сфері є Закон

України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення інституційного механізму запобіганню корупції”. Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.[8]

З метою виконання спільного договору про співпрацю між Білоцерківським національним аграрним університетом (факультет права) та Академією ГУСПОЛ (Чеська Республіка) пропонуємо співпрацю по науковому дослідженню "Забезпечення внутрішньої безпеки держави на прикордонних територіях країни”.

Таким чином, як показує аналіз чинного адміністративного законодавства зарубіжних країн та їх порівняння з Україною, є підставою стверджувати, що запровадження механізму адміністративно-правового регулювання щодо забезпечення внутрішньої безпеки держави і людини є необхідними діями задля забезпечення повною мірою прав та інтересів громадян та унормування статусу правоохоронних органів у Конституції України, забезпечення реформування системи державного управління в Україні та створення умов побудови демократичної, соціальної, правової держави, утвердження і забезпечення прав людини і громадянина. У статті досліджено теоретичні засади адміністративно-правового регулювання охорони права і свободи людини та їх гарантії у сфері внутрішньої безпеки держави і людини державними і правоохоронними органами. Проведено аналіз нормативного забезпечення та проблем практичної реалізації в Україні у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року №254к/96/ Верховна Рада України.
2. Нікітенко О.І. Теоретичні проблеми удосконалення забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами: Монографія./ Нікітенко О.І. - Херсон: Херсонський державний університет, 2011 р – 400 с.
3. Указ Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні.” Від 28 липня 1998 р. №810/98.
4. Кудрявцев В. Право як елемент культури.//Право і влада. М., 1990. – 249.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року.
6. Законом України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” від 25 лютого 1994 р (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст.218).
7. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 14, ст.80).
8. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції”(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 47, ст.311).

Хрідочкін А.В. д.ю.н., завідувач кафедри загально-правових дисциплін
Дніпровський гуманітарний університет

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОBOB'ЯЗКОВИХ ОЗНАК СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВOPУШЕНЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Анотація. Розглядаються проблемні питання кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Охарактеризовані обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони даних правопорушень.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, мета, мотив, обов'язкова ознака, суб'єктивна сторона, сфера інтелектуальної власності.

Для правильної кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності (ст. ст. 51-2, 107-1, 156-3 (у частині, що стосується об'єктів інтелектуальної власності), 164-3, 164-6, 164-7, 164-8, 164-9 та 164-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) важливе значення має характеристика ознак їх складів. Обов'язковими ознаками адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є їх суспільна шкідливість (вона виявляється у заподіянні шкоди суспільним відносинам у сфері інтелектуальної власності або створенні загрози її заподіяння), адміністративна протиправність (протизаконність протиправних діянь у сфері інтелектуальної власності, закріплена законом про адміністративну відповідальність), караність (загроза застосування адміністративного впливу, визначеного законом про адміністративну відповідальність за скоєння такого адміністративного правопорушення) та суб'єктність (вчинення протиправного діяння суб'єктом адміністративного правопорушення у сфері інтелектуальної власності) [1, с. 60].

Суб'єктивні ознаки складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності являють собою єдність суб'єкту і суб'єктивної сторони, а їх специфіка зумовлюється особливостями предмету цих правопорушень, елементами якого виступають різні об'єкти інтелектуальної власності, що активно використовуються у господарській діяльності підприємствами та організаціями.

Важливою суб'єктивною ознакою складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності є їх суб'єктивна сторона, яка наукою адміністративного права визначається як внутрішня сторона адміністративних правопорушень, що охоплює психічне ставлення особи до суспільно шкідливого діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків [2, с. 64]. Суб'єктивна сторона, у свою чергу, має обов'язкові та факультативні ознаки.

Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень є вина. Практичне значення її з'ясування в адміністративних

правопорушеннях у сфері інтелектуальної власності полягає у необхідності доказування умисного заподіяння шкоди праву інтелектуальної власності, а аналіз диспозицій вказаних статей дозволяє дійти висновку про наявність безумовного умисного порушення права інтелектуальної власності, що завдало матеріальної шкоди у визначеному законодавством розмірі. Умисел може бути прямим (коли особа усвідомлювала суспільно шкідливий характер свого діяння, передбачала його суспільно шкідливі наслідки і бажала їх настання), або непрямим (якщо особа усвідомлювала суспільно шкідливий характер свого діяння, передбачала його суспільно шкідливі наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання).

Отже, винна особа під час порушення права інтелектуальної власності усвідомлювала, що незаконно використовує об'єкти права інтелектуальної власності, привласнює авторство на них або у інший спосіб порушує право інтелектуальної власності, передбачала можливість завдання матеріальної шкоди і бажала або допускала такі наслідки [3, с. 25]. Вольовий зміст умислу з'ясовується через ставлення суб'єкта до суспільно шкідливого діяння, вчинюваного ним, а його інтелектуальний момент передбачає усвідомлення суб'єктом фактичного змісту вчинюваних ним дій, тобто усвідомлення суспільної шкідливості. Передбачення настання суспільно шкідливих наслідків означає уявлення винної особи, хоча б у загальних рисах, про шкоду, яку буде завдано її діяннями. Наприклад, при виготовленні контрафактної друкованої продукції винна особа може точно не знати, кому і в якому конкретно розмірі завдає шкоди. При цьому, існує необхідність умислу лише стосовно діяння, а до наслідків цього правопорушення суб'єкт може ставитися і необережно.

Отже, доходимо висновку про те, що в абсолютній більшості випадків порушення права інтелектуальної власності вчиняються з корисливих мотивів. Мета цих адміністративних правопорушень у більшості випадків збігається з його мотивами, хоча іноді набуває самостійного значення. Мета правопорушення як остаточний результат, до якого прагне правопорушник, вчиняючи діяння передбачене вказаними статтями КУпАП - це нажива, незаконне збагачення, суспільне визнання тощо. Ми вважаємо, що, не впливаючи на кваліфікацію у випадку порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, мета повинна враховуватися під час призначення покарання.

Список використаних джерел

1. Мельничук Н., Сьома М. Еволюція категорій правопорушення та адміністративна відповідальність. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2014. № 12. С. 60-64.
2. Світличний О.П., Слюсаренко С.В., Тандир О.В. Захист прав суб'єктів права інтелектуальної власності адміністративним законодавством : монографія. Київ : НУБіП України, 2015. 181 с.
3. Хрідочкін А.В. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності як різновид адміністративної відповідальності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2018. Вип. 48. т. 2. С. 24-27.

Обрусна С.Ю., д.ю.н., доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЕЛЕКТРОННИЙ СУД В СИСТЕМІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан, проблеми та перспективи впровадження електронного суду як однієї із гарантій забезпечення прав і свобод людини в Україні.

Ключові слова: судова влада, судова система, суд, електронний суд, єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.

Електронний суд є порівняно новим явищем в Україні, що виникло і розвивається як частина загальноновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню.

Важливим кроком до впровадження електронного суду став Указ Президента України «Про концепцію вдосконалення судівництва та утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» [1], на виконання якого було розпочато роботу над Концепцією Єдиної судової інформаційної системи. У межах її створення та удосконалення було започатковано реалізацію проекту «Електронний суд». Робота над вказаним проектом розпочалася із створення міжвідомчої робочої групи, завданням якої було проаналізувати функціональні і технологічні можливості інформаційної інфраструктури судів загальної юрисдикції для підготовки впровадження пілотного проекту [2].

Реалізацію пілотного проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу було розпочато у Святошинському районному суді міста Києва та апеляційному суді Дніпропетровської області з 15 жовтня 2012 р. [3, с. 18]. З 2015 р. пілотний проект «Електронний суд» запрацював у трьох судах Одеської області [4]. З 4 червня 2018 р. у 18 пілотних судах України розпочалося тестування підсистеми Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) – «Електронний суд» [5], а з 22 грудня 2018 у всіх місцевих та апеляційних судах розпочалась експлуатація підсистеми «Електронний суд» в тестовому режимі [6].

Єдина судова інформаційно-телекомунікаційної системи мала запрацювати з 1 березня 2019 року, але Державна судова адміністрація України відтермінувала запуск ЄСІТС відповідно до рішення Вищої ради правосуддя та враховуючи результати обговорення питання з судами, іншими органами та установами системи правосуддя. 07.11.2019 року ДСА затверджено Концепцію в новій редакції, у якій визначено етапи та кінцевий термін впровадження у 2023 році [7].

Реалії сьогодення свідчать, що такі, мобільні технології та інтернет стали неодмінною частиною професійної діяльності кожного юриста. Водночас, для того, проект «Електронний суд» ефективно запрацював, необхідно запровадження низки чинників людський фактор, належні нормативно-правове, теоретико-правове та господарсько-фінансове забезпечення. Для повноцінного функціонування «Електронного суду» учасникам необхідно забезпечити: доступність надходження процесуальних і непроцесуальних документів в електронному форматі, скріплених електронно-цифровим підписом кожному користувачеві; формування, розгляд та рух справ по судових інстанціях, зберігання справ в електронному вигляді, можливість ознайомлення з матеріалами справи в електронному кабінеті; автоматичне оформлення виконавчих документів та їх направлення до виконавчої служби; обмін інформацією між всіма державними органами та установами, що пов'язані з електронним судочинством.

В межах реалізації проекту нині здійснюється надсилання сторонам судового процесу повісток, забезпечується можливість участі особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, отримання копій процесуальних документів в електронній формі; проводиться автоматичний розподіл справ, фіксація судового процесу технічними засобами; ведеться електронне судове діловодство та документообіг, електронний архів, судова статистика, узагальнення судової практики тощо.

Перший досвід упровадження проекту «Електронний суд» уже дозволяє визначити і певні суперечності, які не варто недооцінювати і які потребують доопрацювання. Серед них: недосконалість правого регулювання системи електронного судочинства; певна недовіра учасників процесу до електронного обміну процесуальними документами та продовження їх дублювання в паперовому варіанті; відсутність належного нормативного регулювання питань забезпечення безпеки інформації, яка міститься в системі «Електронний суд» і відповідальності за порушення в цій сфері тощо.

Розв'язання проблем функціонування електронного судочинства можливе шляхом розроблення удосконалення державної політики у напрямку правого регулювання відносин у вказаній сфері, що передбачає удосконалення законодавства; технічно-інформаційне забезпечення судів; розроблення заходів і систем забезпечення захисту інформації; правове регулювання питань відповідальності осіб за порушення у цій сфері; вжиття заходів попередження кіберзлочинності у цій сфері; проведення навчальних семінарів серед працівників апарату суду та інших користувачів системи; систематичний моніторинг ефективності роботи системи та її постійна модернізація, системну просвітницьку роботу серед громадськості.

Список використаних джерел

1. Про концепцію вдосконалення судівництва та утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Указ Президента України від 10.05.2006 № 361/1006. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>

2. Про утворення міжвідомчої робочої групи з розробки пілотного проекту «Електронний суд». Наказ ДСА від 27 січня 2012 р. № 14. URL: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N142012>

3. Бринцев О. В. «Електронний суд» в Україні. Досвід та перспективи: монографія. Х. : Право, 2016. 72 с.

4. Про визначення модельних судів щодо поетапного запровадження інструментів «електронного правосуддя» в діяльності судів України. Рішення Ради суддів України від 22.07.2015 № 74. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=09NSXADB16>

5. Про внесення змін до наказу ДСА України від 23.03.2017 № 367. Наказ ДСА України від 31.05.2018 р. № 269. URL: https://dsa.court.gov.ua/dsa/inshe/14/N_269

6. Про проведення тестування підсистеми «Електронний суд» у місцевих та апеляційних судах. Наказ ДСА України від 22.12.2018 № 628 URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/628_18.pdf

7. Про забезпечення створення і функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Наказ ДСА від 07.11.2019 року № 1056 URL: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/ECITC_Koncepcia.pdf

УДК 343.98.067

Сокиринська О.А. к.ю.н., доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

«СІРІ ЗОНИ» У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Анотація. Проблема існування «сірих зон» у міжнародному праві набула великого значення особливо у зв'язку з виникненням в світі, в останні десятиліття, інтернаціоналізованих внутрішніх конфліктів. Оскільки такий конфлікт відбувається на території України, проблема тим більше потребує уваги дослідників.

Ключові слова: інтернаціоналізованих внутрішніх конфліктів, сірі зони, міжнародний і не міжнародний конфлікти, збройне протистояння.

До конфлікту між військами уряду та повстанців можуть застосовуватися три види норм. В цьому зв'язку головне завдання спостерігачів саме й полягає в тому, щоб визначити, який вид нормативного регулювання треба застосувати. Питання що є неврегульованими або ж спірними з точки зору міжнародного права часто пов'язані з встановленням факту чи можна вважати ту чи іншу конкретну ситуацію збройним конфліктом. Якщо такий факт достеменно встановлений, то також потрібно з'ясувати чи можна вважати конфлікт міжнародним, або ж він має не міжнародний характер.

Одне з головних завдань спостерігачів полягає у з'ясуванні питання як класифікувати внутрішню ситуацію, що потрапила в невизначеність між війною та миром. Межа між безладом, що набуває особливо насильницької форми або проявами внутрішньої напруженості, з одного боку, та незначним збройним конфліктом – з іншого, може бути розмитою та важко визначатися. Такі ситуації, як правило, включають в себе повстання, ізольовані та поодинокі акти насилля, що призводять до проведення з боку влади масових арештів,

використання сил поліції, а подекуди й армійських підрозділів з метою відновлення порядку. Такого роду події не рівнозначні тим, які у міжнародному гуманітарному праві називаються збройним конфліктом. Навпаки, вони регулюються внутрішнім правом та правом прав людини. По суті, такий невизначений конфлікт можна було б прирівняти до збройного конфлікту не міжнародного характеру за умови якби він, принаймні, був тривалим й супроводжувався збройним протистоянням між урядовими військами і відносно організованими збройними угрупованнями повстанців. Визначення тривалості та організованості конфлікту також потребує окремого аналізу кожного конкретного факту такого конфлікту.

Інша форма конфлікту не міжнародного характеру потребує встановлення факту збереження, після розпаду держави, будь якого урядового інституту що має в розпорядженні збройні сили, достатні для того, щоб припинити протистояння між збройними угрупованнями різних кланів, релігійних, племінних або етнічних груп. В ситуації фактичної анархії та мінімального рівня організованості в якості норми внутрішнього права можна використовувати загальну статтю 3 чотирьох Женевських Конвенцій. Її ж можна застосовувати у випадках протистояння урядових сил із збройними угрупованнями повстанців. Однак, якщо розгортається конфлікт між урядовими та антиурядовими збройними силами, які діють організовано під керівництвом відповідального командування, що здійснює контроль над частиною території, то дія загальної статті 3 доповнюється дією Додаткового протоколу II від 1977 року[1-5]. Для врегулювання конфлікту за допомогою застосовування Додаткового протоколу II, однією із сторін конфлікту обов'язково повинен бути уряд держави, що підтверджує дію загальноновизнаного режиму та наділений правом і зобов'язанням здійснювати по відношенню до населення всю повноту влади та забезпечувати всі його потреби.

Одним з нерегульованих питань в контексті виникаючого конфлікту є визначення того, чи можливо вважати конфлікт міжнародним. Історія свідчить, що різниця між міжнародним конфліктом і конфліктом не міжнародного характеру дуже часто встановлюється штучно. Наприклад, військові сили іноземної держави можуть воювати на боці повстанців або урядових військових сил, які беруть участь у внутрішніх військових діях. Там де є таке іноземне втручання може виникнути непорозуміння відносно того, якими нормативними актами врегульовувати військові дії: нормами, що стосуються врегулювання конфлікту не міжнародного характеру або такими, що регулюють міжнародний збройний конфлікт. Такий конфлікт у теорії міжнародного права отримав назву «інтернаціоналізований внутрішній конфлікт». Прикладами таких змішаних збройних конфліктів є нещодавні військові дії, що відбулися в Боснії, Анголі, Грузії, Молдові, Україні та інших державах.

Сьогодні, завдяки рішенням Міжнародного кримінального трибуналу стосовно колишньої Югославії, вказує на те, що це питання має вже не таке важливе значення. У справі Душко Тадіча Апеляційна палата прийняла

рішення взявши за основу принципи міжнародного гуманітарного права, оскільки вирішила що ці принципи можуть застосовуватись в конфліктах обох різновидів[6]. Незважаючи на це, специфічні принципи і норми, що застосовуються у випадках міжнародних збройних конфліктів, не переносяться слово до слова у закони, які врегульовують збройні конфлікти не міжнародного характеру. Тому залишається нез'ясованим питання чи можливо застосовувати одні й ті ж положення до обох різновидів. Якщо принцип вважається основоположним, то більше вірогідності того, що він буде застосовуватись в обох різновидах конфліктів.

Список використаних джерел

1. Женевська Конвенція про покращення долі поранених і хворих в діючих арміях. Женева, 12 серпня 1949 р. Перша Женевська Конвенція (1949) zakon.rada.gov.ua/go/995_151
2. Женевська Конвенція про покращення долі поранених, хворих та осіб, що постраждали внаслідок кораблетроці, зі складу збройних сил на морі. Женева, 12 серпня 1949 р. Друга Женевська Конвенція (1949) zakon.rada.gov.ua/go/995_152
3. Женевська Конвенція про поводження з військовополоненими. Женева, 12 серпня 1949 р. Третя Женевська Конвенція (1949) zakon.rada.gov.ua/go/995_153
4. Женевська Конвенція про захист цивільного населення під час війни. Женева, 12 серпня 1949 р. Четверта Женевська Конвенція (1949) <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/geneva-convention-4.htm>
5. https://uk.wikipedia.org/.../Додатковий_протокол_до_Женевських_Конвенцій
6. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду, від 17 липня 1998 р. https://zakon.rada.gov.ua/go/995_588

УДК 343

GRAMA M.A., doctor în drept, conferențiar, Departamentul Drept penal
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

PRINCIPIUL LEGALITĂȚII-GARANTUL RESPECTĂRII DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI: INFLUENȚE ASUPRA APLICĂRII LEGII PENALE ÎN TIMP ȘI SPAȚIU

Анотація. Принцип законності, як основний принцип кримінального права, здійснює свій вплив на всю систему кримінального права і, зокрема, на застосування кримінального права у часі та просторі. Проаналізувавши кримінальне законодавство Республіки Молдова, ми встановимо, як цей принцип впливає на законодавця та суд, у разі застосування кримінального закону у часі та просторі.

Ключові слова: принцип законності, кримінальне право, час, простір, ретроактивність, ультраактивність.

Annotation. The principle of legality, as a fundamental principle of criminal law, has a great influence on the entire system of criminal law and in particular on its' application in time and space. As a result of the analysis of the criminal law of the Republic of Moldova we can establish how this principle influences the legislator and the court, particularly in the case of applying the criminal law in time and space.

Keywords: the principle of legality, criminal law, time, space, retroactivity, ultra-activity.

În raport cu aplicarea legii penale în timp, principiul legalității se impune atât asupra regimului de legitimitate exclusivă a legii penale de a se aplica faptelor săvârșite sub imperiul ei, cât și limitele de acțiune a legii penale în caz de conflict.

Reieșind din prevederile art. 8 din Codul penal al Republicii Moldova, voința legiuitorului, este ca legitimitatea de aplicare a legii penale să fie determinată atât în raport cu durata propriei existențe (deci cât se află în vigoare), cât și în raport cu momentul săvârșirii infracțiunilor în limita aceleași durate.

O primă consecință a aplicării principiului legalității se exprimă în principiul activității legii penale în vigoare care are un caracter absolut, deoarece nu permite sub nicio formă aplicabilitatea altei legi penale, atât timp cât era în vigoare legea penală încălcată de infractor. În acest context se expune și art. 7 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului din care reiese obligațiunea aplicabilității asupra infracțiunii a legii penale în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii.

Sub al doilea aspect, care vizează situațiile tranzitorii, adică în cazul existenței unei continuități a incriminării, principiul activității legii în vigoare cedează principiului aplicării penale mai favorabile (mitior lex) din considerente ce țin de interferența sa cu principiul umanismului.

Al treilea aspect vizează situațiile de discontinuitate a incriminării în sensul că legea penală mai nouă intervine cu o dezincriminare (abolitio criminis), fie cu o nouă incriminare (incriminare "ex novo"), principiul legalității găsindu-și exprimarea în art. 10 Codul penal al Republicii Moldova, admitând în acest caz retroactivitatea legii penale.

În ceea ce privește legile penale temporare Codul penal al Republicii Moldova nu se expune. Legea penală temporară acționează în sens larg tot "pentru viitor". Dacă vom reieși din prevederile art.8 Codul penal al Republicii Moldova, legea penală temporară se va aplica acțiunilor săvârșite în timpul cât era în vigoare, chiar dacă fapta a fost sau nu a fost urmărită sau judecată în acest interval de timp. Legea penală temporară poate fi aplicată ultraactiv, prelungindu-și activitatea în timp și după momentul ieșirii ei din vigoare, aplicându-se faptelor care au fost săvârșite în perioada activității ei, însă nu a fost urmărite sau judecate în acea perioadă. Rațiunea faptului dat rezidă în pericolul social pe care îl prezentau faptele comise la momentul activității legii date. Periculozitatea lor se menține chiar dacă legea penală temporară și-a încetat activitatea. Se impune sancționarea faptelor comise chiar dacă legea ulterioară nu le mai prevede ca infracțiune. Ieșirea din vigoare a legii penale temporare nu echivalează cu dezincriminarea faptelor, deoarece faptele din legea penală temporară nu dispar pentru că nu ar fi fost considerate periculoase, ci din cauza că împrejurările care au impus legea temporară au dispărut și săvârșirea acelor fapte nu mai este posibilă. Este posibilă și situația când legea penală temporară retroactivează, în cazul când conține prevederi mai avantajoase pentru făptuitor în raport cu legea anterioară intrării ei în vigoare. Acest principiu însă nu se aplică în situația în care o lege temporară urmează unei alte legi temporare, caz în care fiecare se aplică exclusiv pentru faptele comise sub imperiul ei.

Chiar și în lipsa unor prevederi exprese, pornind de la prevederile art.10 Codul penal al Republicii Moldova putem menționa că legea penală interpretativă reprezintă un caz special de retroactivitate, deoarece este vorba despre o lege

adoptată ulterior intrării în vigoare a legii penale, dar care conține dispoziții ce lămuresc conținutul anumitor norme. Se consideră că legea interpretativă se integrează în mod firesc în legea pe care o interpretează, făcând cu ea corp comun și, prin urmare se aplică un mod retroactiv de la data intrării în vigoare a acestei legi. Cu alte cuvinte, chiar dacă este adoptată ulterior legii penale interpretate, explică voința legiuitorului din momentul intrării în vigoare a legii ce o interpretează și este firesc să-și găsească aplicarea din acest moment.

Un alt tip de retroactivitate expus în art.10 Codul penal al Republicii Moldova se referă la legea penală dezincriminatoare (abolitio criminis), deoarece orice dezincriminare presupune un caracter retroactiv.

Retroactivitatea legii penale se referă și la măsurile de siguranță și la cele de constrângere, care deopotrivă cu pedepsele fac parte din sancțiunile de drept penal.

Nu în ultimul rând legalitatea se referă nu doar la incriminări, dar și la pedepse, iar art.10/1 din Codul penal al Republicii Moldova le conferă pedepselor definitive posibilitatea aplicării legii penale mai favorabile, în cazul în care legea nouă care intervine ulterior rămânerei definitive a hotărârii de condamnare ar fi una mai favorabilă în raport cu legea penală în vigoare la momentul comiterii faptei sau aplicării pedepsei (dacă aceasta era mai blândă decât legea existentă la momentul comiterii faptei).

În raport cu aplicarea legii penale în spațiu, principiul legalității impune o organizare specială a aplicării legii penale în raport cu calitatea juridică a persoanelor care săvârșesc infracțiuni și cu spațiul unde s-a săvârșit aceasta. În acest sens, aplicând direct cerința de legalitate penală, art. 11 din Codul penal consacră principiile teritorialității, personalității, realității și universalității: principiile teritorialității și personalității vizează legitimitatea aplicării legii penale în limitele teritoriului Republicii Moldova sau de către cetățenii Republicii Moldova ori apatrizii cu domiciliul în Republica Moldova, iar celelalte două consacră cerințe speciale de protecție penală de interes național sau internațional (art.11 alin. 3 CP al RM)).

Ca aspecte particulare de aplicare a principiului legalității în raport cu spațiul evidențiem:

1. cerința dublei incriminări, în condițiile aplicării legii penale potrivit principiilor personalității, realității și universalității. Excepția legală este stipulată în art.45 alin. 2 din Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371 din 01 decembrie 2006 potrivit căreia se poate deroga de la această cerință în cazul în care fapta nu este prevăzută de legea penală a Republicii Moldova dacă pentru această faptă este exclusă cerința dublei incriminări printr-un tratat internațional la care Republica Moldova este parte;

2. regimul de prioritate al convențiilor internaționale la care aderă Republica Moldova în caz de "conflict" între prevederile acestora și normele penale de drept internațional. Din prevederile Constituției (art.4 alin.2), precum și ale Codului penal al Republicii Moldova (art.1 alin.2) au prioritate reglementările internaționale;

3. regimul special al "imunității de jurisdicție" prevăzut în art.11 alin.4 Codul penal al Republicii Moldova, pentru unele persoane cum sunt „reprezentanții diplomatici ai statelor străne sau alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaționale nu sunt supuse jurisdicției penale a Republicii Moldova” sau al

extrădării, prevăzut în art.13 Cod penal al Republicii Moldova și în Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr.371 din 01 decembrie 2006.

Trebuie menționat că suplimentarea cu condiții sau limitarea aplicării legii penale în spațiu, intervin tot prin exprimarea voinței suverane a legiuitorului.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova adoptat la 18 aprilie 2002// MO nr.985/2002;
2. C. Mitrache, C. Mitrache, Drept Penal român. Partea generală. București, Editura Universul Juridic, 2006;
3. N.Giurgiu, Legea penală și infracțiunea. Iași, Editura GAMA, 1992.

УДК 342.95

Веселов М.Ю. к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Криворізького факультету
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Кривий Ріг, Україна*

ЗАКОНОПРОЕКТ «ПРО ЮВЕНАЛЬНУ ЮСТИЦІЮ» – ПЕРЕДУМОВА КРАЩОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Анотація. Ювенальна юстиція як мультидисциплінарний суцільно-правовий інститут є однією з форм забезпечення прав та найкращих інтересів дитини, що перебуває у складних життєвих обставинах. В межах подальшого реформування системи юстиції щодо дітей та інших суміжних правовідносин в Україні потрібно прийняти окремий закон «Про ювенальну юстицію». В дослідженні представлені основні положення, які повинен включати цей правовий акт.

Ключові слова: забезпечення прав дітей, закон, права та інтереси дитини, правове регулювання, ювенальна юстиція.

Серед нагальних питань порядку денного щодо удосконалення правового регулювання у сфері забезпечення прав дітей в Україні стоїть підготовка законопроекту «Про правосуддя щодо дітей» («Про ювенальну юстицію»). Цей законопроект покликаний: а) створити умови для організації та ефективного функціонування системи юстиції щодо дітей; б) стати законодавчою основою для забезпечення профілактики правопорушень у дитячому середовищі, правосуддя щодо дітей у конфлікті із законом з урахуванням вікових особливостей їх розвитку, соціальної реабілітації дітей у конфлікті із законом; в) максимально наблизити українську юстицію щодо дітей до міжнародних стандартів [1]. Сьогодні в нашій країні роботу над законопроектом здійснює робоча група Міжвідомчої координаційної ради з питань правосуддя щодо неповнолітніх. Ознайомлення з законодавчою практикою деяких інших країн світу дає підстави стверджувати, що відокремлені закони про ювенальну юстицію мають неоднакову природу: в одних випадках вони є спеціальним кодифікованим правовим актом суто кримінального та кримінально-процесуального законодавства але реалізація

їх положень, у багатьох ситуаціях, вимагає адміністративно-правового урегулювання на підзаконному рівні; в *других* – такі закони є комбінованим поєднанням норм адміністративного та кримінального права; в *третьох* – регулюють відносини виключно у сфері публічного адміністрування.

На сучасному етапі адміністративно-правові норми, які регулюють питання функціонування ювенальної юстиції в Україні включені до низки різноманітних правових актів. Функцію «буферного» закону між кримінально-та адміністративно-правовими відносинами певним чином виконує Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», проте, попри чисельні правки до його змісту, він вже суттєво застарів. Закон про ювенальну юстицію в ідеалі повинен являти собою окремий цілісний нормативно-правовий акт, який, в логічній послідовності з законом про забезпечення прав дітей, має забезпечувати регулювання специфічних правовідносин що виникають у зв'язку з профілактикою (превенцією) деморалізації дітей та ювенальних правопорушень, реагуванням на такі події та реабілітацією дітей, які потрапили у конфлікт із законом.

Ми підтримуємо позицію тих фахівців, які вважають, що намагання зосередити абсолютно всі норми стосовно правосуддя для дітей в одному законодавчому акті, зруйнує наявну стійку структуру законодавства, створить колізійність, і потягне за собою значні складнощі юридично-технічного та правозастосовчого характеру. Зважаючи на те, що питання кримінальної відповідальності та процедури притягнення до кримінальної відповідальності за наявною традицією та станом розвитку законодавства України мають бути зосереджені лише у КК України та КПК України відповідно, то майбутній Закон про ювенальну юстицію може містити у своїх прикінцевих положеннях лише зміни до вказаних кодексів, але не самостійні положення [2, с. 17].

Таким чином, Проект закону України «Про ювенальну юстицію» у перспективі має поглинути (в удосконаленому вигляді) норми чинного Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» та включати положення щодо:

- загальних засад функціонування та розвитку ювенальної юстиції (визначення термінів, завдання ювенальної юстиції, сфера дії законодавства про ювенальну юстицію, принципи функціонування та розвитку ювенальної юстиції, зокрема, засади для здійснення правосуддя щодо дитини, а також за участю дитини (потерпілого, свідка));

- системи суб'єктів ювенальної юстиції (включаючи спеціальні установи для дітей), їх завдань, прав та обов'язків;

- вимог та адміністративно-правового механізму забезпечення ювенальної спеціалізації проваджень за участю дітей, соціалізації учасників кримінального провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення щодо дітей;

- формування інформаційних та статистичних ресурсів у цій сфері;

- організації та проведення соціального захисту та підтримки, дітей, сімей з дітьми, запобігання дитячої безпритульності та бездоглядності;

- організації заходів щодо встановлення місцезнаходження дитини, яка безвісти зникла;

- профілактичної роботи з дітьми та їх найближчим оточенням (ювенальної превенції);
- реабілітації дітей, які потрапили у конфлікт із законом, зокрема розроблення та затвердження мультимодальних реабілітаційних програм для таких дітей;
- системи превентивних заходів з догляду (патронажу) за дітьми з поведінковими проблемами та надання комплексної допомоги їх законним представникам;
- джерел та порядку фінансування заходів у сфері ювенальної юстиції;
- критеріїв оцінювання ефективності діяльності суб'єктів ювенальної юстиції;
- форм участі громадськості у заходах функціонування ювенальної юстиції;
- засад, підстав та порядку здійснення контролю за діяльністю суб'єктів ювенальної юстиції тощо.

У прикінцевих його положеннях слід передбачити внесення змін до низки пов'язаних з цими аспектами Законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про пробацію», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального процесуального кодексу України та деяких інших законодавчих актів.

Крім зазначеного, додамо, що вочевидь назріла доцільність розробити, замість Закону України «Про охорону дитинства», більш досконалий Закон про забезпечення прав дитини в Україні, який би включав розширений перелік прав дитини (порівняно з редакцією чинного Закону), а також адміністративно-правові (судові та позасудові) засоби їх забезпечення.

Список використаних джерел

1. Сукманова О. Профілактика дитячої злочинності повинна стати ключовою у законі про юстицію щодо дітей. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olena-sukmanova-profilaktika-dityachoi-zlochinnosti-povinna-stati-klyuchovoyu-u-zakoni-pro-yustitsiyu-schodo-ditey>.
2. Малишев Б. Правосуддя для неповнолітніх: міжнародний досвід та концепція закону для України. К. : ГО «Фундація DEJURE», б. д. 24 с.

УДК 368 : [1:316.3]

Роженко О.В., к.е.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Донецький юридичний інститут МВС України

БЕЗПЕКА: СПІВВІДНОШЕННЯ СТРАХУ ТА СВОБОДИ (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

Анотація. Проблема співвідношення страху та свободи набуває актуальності з розвитком інтеграційних та глобалізаційних процесів у суспільстві та потребує вирішення на всіх рівнях його розвитку. Безпека виступає системним механізмом пошуку оптимального співвідношення страху та свободи в суспільстві.

Ключові слова: безпека, страх, свобода, співвідношення.

В сучасному неофрейдизмі страх виступає загальним ірраціональним станом, пов'язаним з ірраціональним характером сучасного суспільства, і головним джерелом неврозу. У протиставлення дефініції страху існує поняття свободи. В історії суспільної думки проблема свободи пропорційно зводилася до питання: чи володіє людина свободою волі, інакше кажучи, обумовлені чи ні всі його наміри та вчинки зовнішніми обставинами.

Люди не вільні у виборі об'єктивних умов своєї діяльності, однак вони володіють відомою свободою у виборі цілей, так як в будь-який момент звичайно існує не одна, а кілька реальних можливостей, хоча і з різним ступенем вірогідності; навіть тоді, коли немає альтернативи, вони здатні уповільнити настання небажаних для них явищ, або прискорити настання бажаних, насамкінець вони більш чи менш вільні у виборі засобів досягнення мети. Отже, свобода – не абсолютна, а відносна і втілюється в життя шляхом вибору певного плану дій.

У подальшому розвитку філософської думки, сучасний французький філософ Ж. Бодрійяр стверджував: «Сьогодні вона перед нами всюди, і «сили безпеки» варіюються від страхування життя та соціального страхування до автомобільних пасків безпеки... Але головне, тут діє найгірша із репресій яка позбуває людину його власної смерті, тієї смерті, про яку кожен мріє в глибині свого інстинкту самозбереження... Закон системи не порушується зникненням ні одного, ні навіть мільйонів індивідів, тому він несе в собі інший принцип соціальності, радикально ворожий нашому соціальному принципу. Саме обмін-дар і намагаються вбити, поховати смерть під зворотнім їй міфом про безпеку» [1, с.311].

Сьогодні без сумніву можна заявити про те, що людська особистість опинилася в кризовому стані – в духовній та культурній кризі. Прогрес науки та техніки затмарив прогрес особистості. «Завдання екзистенціалізму – не затушовувати кризу особи, а навпаки – викрити її» [2, с.71]. Сьогodenність екзистенціалізму в тому, що він показує, що сучасна людина не вірить більше ні в прогрес, ні в гуманізм, ні в науку та просвітництво, ні в демократію, ані в будь-які ідеали.

На цьому ґрунті й виникає страх: «Страх перед паном є основним визначенням цих стосунків» [3, с.57]. Перед цією силою всяка відносна, кінцева сила зникає. В християнських традиціях філософ підкреслював, що початок мудрості – це страх перед Єдиним. Гегель розглядав страх як позитивне почуття, яке допомагає людині набути справжнього самозвеличання через причетність Єдиному, Абсолютному.

«Існування як таке взагалі перетворюється на постійне відчуття страху» [4, с.93]. «Висунутість нашого буття в Ніщо на ґрунті потаємного жаху не є переступання за суще в цілому: трансценденція» [5, с.24]. Онтологізація страху в філософії екзистенціалізму виникає з обґрунтування необхідності свободи людини.

«Тривога постійна в тому сенсі, що мій первородний вибір є щось постійне» [6, с.114]. Саме тому Ж.-П. Сартр зробив висновок: людина - це тривога.

В основу розуміння людської особистості як екзистенції філософи цього напрямку кладуть філософську категорію можливості. Людина – це те, чим

вона може стати, Людина – це екзистенція, тобто завжди щось більше, ніж вона є на даний момент.

Наукова, державна, політична діяльність, правові стосунки – сфера, де людина діє за заздальгідь встановленими нормами. У суспільстві свобода однієї людини закінчується де починається свобода іншої. Якщо є свободи, права особистості, то існують її обов`язки.

В сучасних умовах, згідно з [7, с.78], розвитку суспільства, яке гарантує безпеку кожному суб`єкту (організаціям, об`єднанням, підприємствам тощо), закономірно зменшуються їх свободи та страхи.

Люди свідомо делегують суспільству гарантії власної безпеки, чим зменшують свої страхи, але в наслідок обмежують власні свободи та можливості. Отже: чим менше безпеки у людини, тим більше у неї свободи і більше страхів.

Список використаних джерел

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. М., 2000. с. 387.
2. Гайденко П.П. Экзистенциализм і проблема культури. М.: 1969 – с. 121.
3. Гегель Г.Ф. Философия религии. М. 1977. с. 111.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М. 1995: с. 328.
5. Хайдеггер М. Время и бытие. М. 1992. с. 447.
6. Сартр Ж.П. Экзистенциализм – это гуманизм. Тошнота: Избранные произведения. М. 1994. с. 458.
7. Морозов А.Ю. Співвідношення проблеми страху і проблеми свободи особистості (екзистенційний підхід). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка 2006. № 76-79.

УДК 341

Галатенко К. В., студентака юридичний факультету
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Толкачова І. А.

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Євроінтеграційні прагнення України стали невід`ємними реаліями політичного сьогодення. Дане питання потребує особливої уваги з боку дослідників.

Ключові слова: євроінтеграція України, правова система, реформи, розвиток права, правова держава.

Україна та її правова система перебувають в періоді комплексних реформ, що зумовлені потребою у виробленні нових, більш сучасних підходів до розвитку права й законодавства. Сучасний стан реалій потребує нового становлення правової системи, оскільки він не сприяє зростанню соціальної захищеності й безпеки громадян та держави.

Незмінність європейського вибору України зумовлена самим фактом цивілізаційної приналежності до спільноти європейських народів. Інтеграція в європейський політичний, економічний і гуманітарний простір є стратегічним

орієнтиром і системоутворювальним чинником розвитку держави. Складовими процесу зближення України з ЄС виступають поглиблення політичного діалогу, зміцнення європейського безпекового простору і підвищення ефективності інструментів співпраці у пріоритетних галузях інтеграції [1, с.65].

Нині є очевидним, що інтеграційна стратегія України має ґрунтуватися не на деклараціях про наміри входження до європейських політичних структур, а на створенні внутрішніх передумов набуття членства в Європейському Союзі. Головним завданням України на сьогоднішньому етапі є утвердження європейських цінностей і стандартів в політиці, економіці, соціальній сфері. У цьому – запорука суспільної стабільності і сталого розвитку нашої держави [2, с.187].

Станом на сьогодні, на жаль, не створено дієвих інструментів і механізмів, які дали б змогу повністю реалізувати наявні права суб'єктів суспільних відносин, що мають бути відображені в позитивному праві. Також, в правовій системі відсутній певний зв'язок між чинними нормативно-правовими актами, що покладені в основу правової системи держави. Дана проблема, призводить до неупорядкованості, певної внутрішньої неузгодженості, хаотичного й непослідовного розвитку українського законодавства [3, с. 3].

Обраний шлях прогнозує поступове приєднання правової системи України до сім'ї романо-германського права вже як повноправного члена після успішного завершення політико-правових реформ. Проте, формування правової системи України відповідно до європейських правових стандартів є досить складним і багатофункціональним завданням, що підтвердили останні політичні події в Україні [4].

Так, в державі розпочато ряд певних реформ, що були зумовлені об'єктивними чинниками. Одним із пріоритетних інтересів України є реалізація загальновізаного принципу верховенства права або правової держави, що закріплений в Конституції України. В процесі переходу України до демократичного державного устрою, було значно підвищено роль права в житті українського народу, але, на жаль, правова система виявилася недієвою. Вона дедалі частіше почала показувати свою неспроможність в правоохоронних процесах, суб'єкти права дедалі частіше залишалися без правозахищеності [5, с.108-109].

Отже, сьогодні, для України входження до європейського простору є певним стратегічним завданнями та напрямком. Для нашої держави вступ до Європейського Союзу потрібен для ефективного функціонування, підтримання певного міжнародного престижу. Україні необхідно належним чином здійснити реформування її правової системи для становлення як самостійної економічно сильної держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Ризики європейського інтеграційного проекту: виклики та можливості для України / І. В. Клименко, І. В. Ус. К. : НІСД, 2012. 88 с.

2.Європейський проект та Україна : монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова [та ін.]. К. : НІСД, 2012. 192 с.

3.Кравчук М.В.Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / Авт.-упорядник М.В. Кравчук. К.: Атіка, 2008. 288 с.

4.Хорошковський В. Євроінтеграція: прискорити не можна зволікати. Дзеркало тижня. 2012. № 45. URL: http://gazeta.dt.ua/POLITICS/evrointegratsiya_priskoriti_ne_mozhna_zvolikati.html.

5. Шемшученко Ю. Теоретичні проблеми гармонізації законодавства України з європейським правом. *Вісник Академії правових наук*. 2004. Вип. 3 (38). С. 108-109.

УДК 342.7

Кузнецова Л.В. к.ю.н., доцент кафедри управління
у сфері цивільного захисту

*Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Плічко Сергій студент 3-го курсу спеціальності «Право»

*Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

ЩОДО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Анотація. Права і свободи людини, гарантовані Конституцією, законами України та міжнародними угодами, повинні бути такими, щоб кожен міг їх реалізувати. Для забезпечення реалізації прав особи в країні повинен діяти механізм, який допоможе особі захистити свої права у випадку їх порушення.

Ключові слова: права, свободи, гарантії, Конституція України, людина, громадянин.

Належна реалізація природних прав людини сягає сивої давнина, так античні мислителі в своїх трактатах висвітлювали питання захисту таких прав. Згодом, в епоху Відродження та Реформації права і свободи людини та їх гарантії стали ключовим гаслом тогочасних громадянських революцій і як результат були закріплені в перших Конституціях кінця ХІХ – поч. ХХ ст. Окремі із них, наприклад, Декларація прав людини і громадянина, що прийнята Національними зборами Франції 26 серпня 1789 року, до сих пір становить основу чинного конституційного законодавства у правозахисній сфері [4].

Не секрет, що головним пріоритетом будь-якої демократичної держави має бути дотримання прав і свобод людини. Під правами людини як відомо розуміється соціальна спроможність людини вільно діяти, самостійно обирати вид та міру своєї поведінки з метою задоволення своїх різнобічних матеріальних та духовних потреб шляхом користування певними соціальними благами в межах, які визначені законодавчими актами. В свою чергу механізмом реалізації і захисту прав та свобод людини є гарантії, тобто передбачена Конституцією і законами України система правових норм, організаційних засобів і способів, умов і вимог,

за допомогою яких здійснюється охорона і захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. В той же час ефективність гарантій основних прав і свобод людини і громадянина залежить від рівня розвитку правових принципів та інститутів демократії, а також стану економіки та демократичних органів правосуддя.

Соціальне призначення гарантій полягає в забезпеченні найсприятливіших умов для реалізації конституційно закріпленого правового статусу людини. Отже, гарантії є саме тим засобом, який забезпечує перехід від передбачених Конституцією можливостей до реальної дійсності.

Кожен громадянин України, а так само іноземець та особа без громадянства, які перебувають на території нашої держави, має гарантоване державою право на оскарження в судовому порядку дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, місцевого самоврядування та їх посадових осіб, якщо вважає, що такі рішення, дії чи бездіяльність порушують його права чи свободи або перешкоджають в їх реалізації.

Взагалі, як зазначають дослідники в галузі конституційного права, конституційно-правовий механізм захисту права особи – це система державних, міжнародних і громадянських інституцій, функціями яких є захист прав фізичних та юридичних осіб, процедури такого захисту, а також конституційне право на захист, яке реалізується завдяки цим процедурам за допомогою держави, міжнародних інституцій та громадських об'єднань. За своєю сутністю конституційно-правовий механізм об'єднує в собі суб'єктів захисту права та процедуру взаємодії – суб'єктів, метою яких є реалізація конституційного права на захист [1, с.60].

Конституція України передбачає можливості здійснення громадянами дій, спрямованих на захист їх прав і свобод, як то: захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань; об'єднуватися в політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод; проводити збори, мітинги, походи і демонстрації; направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення до органів державної влади; захищати в суді свої права і свободи; звертатися за захистом своїх прав до уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних урядових та неурядових організацій.

Стаття 59 Конституції України [3] проголошує, що кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє інститут адвокатури [2, с.10]. В той же час статтею 55 Конституції України [3] передбачено, що кожній людині гарантовано право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових осіб і службових осіб. Ця норма свідчить про те, що суд не повинен відмовляти особі в прийнятті чи розгляді скарги з підстав, передбачених законом, який це право обмежує.

Таким чином, конституційно-правовий механізм забезпечення принципу рівності прав і свобод людини та громадянина в Україні – це визначена Конституцією та законами України, взята в єдності внутрішньо врегульована сукупність правових гарантій нормативного та інституційного характеру, які здійснюють правовий вплив на суспільні відносини щодо правомірної реалізації, охорони та захисту прав і свобод в Україні.

Список використаних джерел

1. Борейко А.В. Конституційно-правовий механізм захисту прав особи: поняття та сутність // Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова. 2019. Т.24. Вип. 2(35). С. 58-65.
2. Нелін О. Конституційний механізм захисту основних прав і свобод людини і громадянина в правовій доктрині України // Юридична Україна. 2016. № 5-6. С.9-14.
3. Конституція України [Електронний ресурс]: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show /254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Остапенко В.В. Гарантії суб'єктивних прав і свобод як елемент правового статусу людини і громадянина // Теорія і практика правознавства. 2018. № 1(13). Електронний ресурс. Режим доступу: <file:///C:/Users/User/Downloads/127019-287875-1-PB.PDF>.

УДК 347

Гарієвська М.Б., к.ю.н., науковий співробітник відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В ПРИМУСОВОМУ ПОРЯДКУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РІШЕНЬ ЄСПЛ

Анотація. Проблема забезпечення прав осіб, що страждають на психічні захворювання є актуальною та важливою в умовах сьогодення. Досліджено судовий порядок розгляду та вирішення справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку.

Ключові слова: права і свободи людини, психіатрична допомога, судовий захист, окреме провадження.

В Україні створені відповідні умови для забезпечення правового стану осіб, які страждають на психічні захворювання. Є достатня законодавча база, яка регламентує захист прав психічно хворих осіб. Зокрема, Закон України «Про психіатричну допомогу» чітко розмежовує права, якими користуються особи, що мають психічні захворювання. Незважаючи на те, що права та свободи цієї категорії людей закріплені на законодавчому рівні, все частіше виникає проблема щодо позбавлення фізичних осіб дієздатності на підставі психічного захворювання.

10 червня 2018 року набув чинності закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги», ухвалений Верховною Радою 14 листопада 2017 року. Цей закон вніс зміни до

деяких законодавчих актів щодо надання психіатричної допомоги, виходячи з рекомендацій Комітету ООН з прав інвалідів та цілої низки рішень Європейського суду з прав людини.

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Наталія Михайленко проти України» зазначалося, що Цивільний процесуальний кодекс України не надає права недієздатній особі подавати заяву про поновлення її цивільної дієздатності. Суд зазначив, що Конвенція гарантує кожному право на подання до суду скарги, пов'язаної з його правами та обов'язками цивільного характеру. Суд зазначає, що підхід, якого дотримується національне законодавство України і згідно з яким особи, визнані недієздатними, не мають права на безпосередній доступ до суду з метою поновлення своєї цивільної дієздатності, не відповідає загальній тенденції, що панує на європейському рівні [1].

Ключовою гарантією Конвенції є те, що особа, яка примусово утримується у психіатричному закладі, повинна мати право на судовий перегляд рішення за її власним бажанням. Доступ особи, яка утримується, до суду не має залежати від доброї волі адміністрації закладу, де утримується особа, та використовуватись за розсудом його керівництва. Чинне дотепер законодавство України не передбачало можливості особи самостійно звернутися до суду про перегляд рішення про примусове утримання в психіатричному закладі. Це безумовно порушувало Конвенцію та становило ризики потенційного звернення осіб до ЄСПЛ.

Цивільним процесуальним законодавством регламентується судовий порядок розгляду та вирішення справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку. В юридичній літературі звертається увага на певну спрощеність процедури розгляду даних справ, а також деяку суперечливість положень законодавства, що регулює порядок розгляду та вирішення даних справ.

М. М. Ясинок вказує, що справи про надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку потребують оперативного розгляду і гарантій безпеки громадян від незаконного примусового «психіатричного лікування в умовах психіатричного закладу». Гарантією такої безпеки в даному випадку може стати розширений круг осіб, які можуть брати участь у розгляді справи. Такою особою в обов'язковому порядку повинен бути адвокат [8, с. 185].

Забезпечення оперативного розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку забезпечує ч.1. ст. 341 ЦПК України в якій передбачені строки розгляду заяв у даній категорії справ [7].

Участь та роль прокурора при розгляді справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку визначена законодавцем у ЦПК України. Прокурор є самостійним учасником провадження і не діє ні в чийх інтересах, не може відмовитись від участі в справі [3, с.114].

Не останнє значення для захисту прав і свобод осіб, що страждають на психічні розлади, в тому числі осіб, що примусово госпіталізуються до психіатричного стаціонару, мають норми, викладені в рекомендаціях консультативної асамблеї Ради Європи відносно ситуації із психічними

хворобами (№ 818) від 1997 р. [5], а також в Рекомендації № R 83 (2) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам відносно правового захисту осіб, які страждають на психічні розлади, що примусово утримуються в якості пацієнтів, від 22 лютого 1983 р. [6].

Таким чином, виходячи із положень зазначених документів та практики Європейського Суду з прав людини, ст. 22 Закону України «Про психіатричну допомогу» була доповнена частиною п'ятою, в якій вказується, що особа, стосовно якої розглядається питання про надання їй психіатричної допомоги в примусовому порядку, має право на безоплатну правову допомогу в порядку, встановленому законом, протягом розгляду справи в суді. У зв'язку з специфічністю стану особи, щодо якої розглядається справа у суді, доречним є надання їй правової допомоги на професійній основі тобто адвокатом. Це право гарантується ч. 11 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» [4].

Обов'язковою умовою визнання особи недієздатною є проведення судово-психіатричної експертизи, організаційне керівництво якою здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Основним завданням експертизи є визначення психічного стану особи. Експертиза може проводитися одним експертом або комісією, це залежить від органу, який призначає процедуру. У разі розбіжності думок експертів однієї комісії, розбіжності висновків первинної та вторинної експертиз жоден із висновків не має задалегідь установленної сили.

Для визнання громадянина недієздатним замало встановити тільки діагноз. Істотне значення має встановлення ступеня змін особистості, які настали в результаті цієї хвороби. Межа між дієздатністю і недієздатністю психічно хворого визначається юридичним критерієм. Саме він є «еталоном» для вимірювання глибини якісних змін психічної діяльності [2, с. 44].

Передбачений законодавством порядок розгляду справ про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку створює гарантії реалізації громадянином прав, таких як право на судовий захист та на справедливий судовий розгляд, а також гарантією того, що не буде примусово поміщена до психіатричного закладу здорова особа чи людина із психічним розладом, який не супроводжується погіршенням стану і не несе в собі суспільної небезпеки.

Список використаних джерел

1. Case of Mikhaïlenki and others v. Ukraine (Application no. 35091/02) / Judgment of The European Court of Human Rights. Strasbourg, 30 November 2004 URL : <http://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-185608>
2. Комасюк І. Незаконне позбавлення дієздатності на підставі психічного захворювання/ Підприємництво, господарство і право. 2018, № 5.-С.41-46.
3. Меденцев А. Участь прокурора у розгляді судом справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Вісник прокуратури. 2008. №6. с.109-114
4. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. // ОВУ. — 2011. — № 51. — Ст. 2009.
5. Рекомендация 818 (1977) о ситуации с психическими заболеваниями: Парламентская ассамблея Совета Европы 29-я сессия от 08.10.1977 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_069

6. Рекомендації та резолюції Комітету Міністрів Ради Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www1.umn.edu/humanrts/russian/euro/Rres&recomm.html>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. у редакції Закону Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. // ОВУ. — 2004. — № 16. — Ст. 1088; ВВР. – 2017. - № 48. - Ст.436; ОВУ. — 2018. — № 6. – Ст. 245; 246.
8. Ясинок М. М. Окремі питання правового регулювання розгляду судом справ про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку Університетські наукові записки. 2006. № 3-4. С. 182-186.

УДК 341.231.14

Кадала В.В. к.ю.н., доцент, завідувач кафедри

господарсько-правових дисциплін

Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг, Україна

Хайлова Т.В. к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри

господарсько-правових дисциплін

Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг, Україна

Гузенко О.П. к.е.н., доцент, доцент кафедри

господарсько-правових дисциплін

Донецький юридичний інститут МВС України, м. Кривий Ріг, Україна

СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ СЕГМЕНТ ГАРАНТОВАНИЙ КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРАВОЧИНСТВОМ

Анотація. Наукова розробка містить огляд законодавчої платформи щодо права на свободу пересування індивідуумів суспільства, розкриває змістовність його як дефініції та включає пропозицію удосконалення умових сучасних реалій.

Ключові слова: конституційне правочинство, свобода пересування, індивідуум суспільства, законодавчий регулятор, правові відносини.

Розвиток українського суспільства, як правило, відбувається з ключовими сегментами конституційного правочинства. Мається на увазі дотримання правил свободи пересування індивідуума суспільства у відповідності до існуючих правил.

У нашому суспільстві кожен індивідуум отримав свободу пересування відповідно до статті 33 Конституції України [1], в якій законодавець чітко окреслив наступні правові норми, а саме визначив той факт, що «...кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом». При цьому застеріг виконавців правових норм стосовно того, що «...громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну».

Враховуючи таку позицію стає зрозумілим, що право на свободу пересування індивідуумів суспільства поширюється тільки на осіб, що перебувають в Україні на законних підставах. При цьому законодавець звертає

увагу виконавця на те, що іноземний громадянин чи особа без громадянства, що порушує закони України, можуть бути вислані за межі України. Стає зрозумілим, що такій особі може бути відмовлено в дозволі на в'їзд до України. Разом з тим, проведені дослідження показали, що «...громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися до України, не може бути висланий за межі України».

У 2003 році законодавець підкріплює зазначене право Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [2]. При цьому звертає увагу на той факт, що саме цей законодавчий акт відповідно до Конституції України [1] регулює відносини, пов'язані зі свободою пересування та вільним вибором місця проживання в Україні.

Попри те, що дане питання має чітке законодавче регламентування існують ряд проблематичних аспектів, які впливають на адаптацію окремих положень в юридичній площині.

Так звернення до наукових розробок Ю. І. Миколаєнко [3] показало, що не повною мірою розкриті питання стосовно історичної періодизації генези прав людини на свободу пересування в Україні з урахуванням особливостей державно-правового розвитку українських земель, які в однакові часові проміжки перебували у складі різних державних утворень. Крім того науковець вважає, що «...дискусійними залишаються навіть питання визначення дефініцій прав людини на свободу пересування, з'ясування правової природи, сутності, змістовного наповнення й співвідношення означених прав, що є суттєвою перешкодою на шляху їх ефективної реалізації тощо».

Ми поділяємо думку науковця стосовно того, що дефініція «право на свободу пересування» потребує уточнення сутнісної характеристики та має бути закріплена на законодавчому рівні. З позиції Ю. І. Миколаєнко [3] дефініцію варто трактувати як «...гарантовану та врегульовану на національному й міжнародному правових рівнях можливість людини в межах свого правового статусу та на законних підставах вільно і безперешкодно за своїм бажанням пересуватися в межах території України, вільно залишати територію України та повернутися в Україну».

Ми вважаємо за доцільне розробити узагальнений законодавчий акт в якому зберігаючи Конституційну платформу деталізовано подати сукупність існуючих правових положень, що надасть можливість уникнути тотожності та невідповідності у вирішенні правових проблем в контексті права на свободу пересування індивідуумів нашого суспільства.

Враховуючи вище викладене, можна зробити ряд висновків. По перше, відповідно до чинного законодавства України індивідууми суспільства мають право на свободу пересування. По друге, законодавець підкріплює це право окремим законодавчим регулятором, проте обмежено визначає тлумачення його як правової дефініції. По третє, ми вважаємо існування в юридичній практиці певних проблем адаптації законодавчих регуляторів, що вказує на доцільність розробки узагальненого законодавчого акту або удосконалення вже існуючого акту, котрий враховував би більш деталізований порядок отримання індивідуумами сучасного суспільства права на свободу пересування.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141.
2. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 15. ст.232.
3. Миколаєнко Ю. І. Теоретико-правові засади реалізації прав людини на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: автореферат на здобуття наук. ступ. к. ю. н. за спец. 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». Київ, 2019. 21 с.

УДК 347.214

Ковальчук І.В., к.ю.н, доцент, в.о. завідувача кафедри публічно-правових дисциплін

Білоцерківський національний аграрний університет,

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анотація. Висвітлено питання нормативного та, зокрема, законодавчого забезпечення права приватної власності на земельну ділянку закордоном. Доведено, що питання захисту права приватної власності на землю є актуальним у зв'язку з поширенням різних практик рейдерства та незаконного обмеження права приватної власності на землю.

Ключові слова: приватна власність, земля, об'єкт власності, обмеження права приватної власності, гармонізація законодавства.

Незважаючи на те, що у багатьох країнах державна власність на землю є дуже поширеною, приватна власність на землю – насамперед сільськогосподарську землю – є основною формою землекористування. Вона досягла своєї абсолютної форми, захищеної законом, на початку 19 століття. Далі розвиток суспільства вимагав посилення регулювання та обмеження прав землевласників [5, с. 58].

Під правом приватної власності на землю слід розуміти найповніше право людини на земельну ділянку, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю власною волею, незалежно від волі інших осіб. Правовий режим земельної ділянки як об'єкта права приватної власності, крім інших елементів, включаючи призначення цієї ділянки та інші обмеження повноважень власника. Однак генезис цих обмежень у наукових дослідженнях у багатьох випадках ігнорується.

На нашу думку, при застосуванні обмеження права приватної власності на землю слід відрізнити правосуб'єктність власника та правовий режим земель. Обмеження права приватної власності на правосуб'єктність у Земельному кодексі врегульовано, однак для об'єктів права приватної власності ці обмеження розкидані в різних главах цього нормативного акта.

Схоже, чинне земельне законодавство не повністю враховує екологічний фактор у відносинах між приватним власником та суспільством, необхідність забезпечення оптимального співвідношення економічних інтересів перших та екологічних інтересів суспільства в цілому [1, с. 16].

Історичний процес розвитку земельних відносин у світі свідчить про те, що в країнах, де приватна власність на землю існує століттями, ринковий оборот землі та вся система ринкових земельних відносин все більше обмежуються державним регулюванням. В ході історичного процесу приватна власність на землю з дійсно необмеженою формою власності, користування та розпорядження землею стає все більше відносною. Свобода власника в них поєднується з державним регулюванням земельних відносин. Цей регламент та законодавче регулювання спрямовано на запобігання спекуляції землею, надмірного подрібнення земель, підвищення ефективності використання земель та перетворення сільського господарства на промисловий виробничий сектор.

Законодавче регулювання права власності на землю не дає готових рецептів формування та регулювання відносин власності на землю в Україні. Методи та прийоми, виправдані в одних умовах, можуть бути неефективними в інших. Тому, будуючи власну модель ринку землі, доречно було б врахувати американський досвід формування та регулювання ринку землі, а саме:

1) встановити економічні важелі, які б унеможливили спекуляцію на ринку землі;

2) встановити вимоги до фермерів та орендарів щодо наявності спеціальної сільськогосподарської освіти, професійного досвіду та програми ефективного використання земель;

3) організувати продаж сільськогосподарських земель в Україні як основну – на відкритих аукціонах через земельні біржі;

4) розробити механізми позбавлення самовільних окупованих земельних ділянок та встановити більш жорсткі покарання за ці дії;

5) розвивати інфраструктуру ринку земель та систему середньо- та довгострокового іпотечного кредитування, а також запровадити надійну систему реєстрації прав на нерухомість [3].

Проаналізувавши земельне законодавство, на нашу думку, варто було б запропонувати визначити категорію «правовий режим земельної ділянки як об'єкта права власності» таким чином – це сукупність умов реалізації права власності, визначених законодавством, стосовно земельної ділянки з встановленою межею та конкретною локацією.

Існує істотна відмінність права власності на землю від права власності на майно, створене людською працею. Це пов'язано з екологічним та правовим змістом цього інституту та наявністю у ньому елементів публічного права [4].

Виходячи з розуміння подвійної побудови права публічної (державної та комунальної) власності на землю, заснованого на конституційному

принципі права власності українського народу на землю на території України, видається доцільним вважати як необхідний елемент права власності державу, територіальні громади у земельних відносинах компетенція яких полягає в управлінні землекористуванням та охороні земель. Зазначена придатність притаманна виключно зазначеним суб'єктам права власності на землю, і вона значною мірою регулюється земельним законодавством.

Суб'єктивне право власності на землю може бути визначене як сукупність повноважень права власності, користування, розпорядження, а у випадках, визначених законом, управління землею, земельними ділянками або правами на земельні ділянки, повинні підлягати обмеження, встановлені законом та безпекою, що запобігають погіршенню якості землі та навколишнього середовища в цілому.

Конституція України визначала землю як об'єкт права власності українського народу; це стосується інших об'єктів. Основний закон гарантує придбання та реалізацію такого права виключно відповідно до закону. Отже, набуття права власності на землю іншими суб'єктами на території України можливе лише шляхом перерозподілу земельної власності українського народу, і ця обставина повинна визначатися в ЗК на рівні одного з основних принципів земельного законодавства.

Парламент України при виконанні своєї законодавчої функції при прийнятті Земельного кодексу [2] повинен був враховувати конституційні норми про права власності українського народу. Доцільним є прийняття нової редакції Земельного кодексу, що визначає в ст. 1 Земельного кодексу землю, як основне національне надбання українського народу. У ст. 2 Земельного кодексу пропонується встановити, що суб'єктами земельних відносин є український народ, фізичні та юридичні особи, держава та її органи влади, територіальні громади або органи їх самоврядування.

Список використаних джерел

1. Бондар О.Г. Земля як об'єкта права власності народу України // Забезпечення законності у сфері земельних правовідносин: Тези доповідей, виступів, повідомлень на міжвузівській науково-практичній конференції молодих науковців (16 вересня 2007 р.). Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. 2007. С. 10 – 16.
2. Земельний кодекс України [від 25.10.2001 № 2768–III] [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
3. Репін К. Як держави регулюють земельні відносини? / К.Репін// Землевпорядний вісник. 2017. Вип. 11. С. 54-59
4. Урядовий портал. Українці вивчають досвід запровадження ринку земель у Європі. 13.06.2012. Прес-служба Державного агентства земельних ресурсів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245299356&cat_id=244277212.
5. Формування ринку землі в Україні. 2-ге видання, переробл. та доповн. / В.П. Га-лушко, Ю. Д. Білик, А. С. Даниленко та ін. ; за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білика. К. : Урожай, 2006. 280 с

Круковес В.В., к.ю.н., науковий співробітник Відділу міжнародного приватного права і порівняльного правознавства
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України,

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ В СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА І ПРОБЛЕМА ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ

Анотація. Дотримання прав і свобод людини і громадянина є невід’ємною частиною становлення України як розвиненої, правової, демократичної держави. Одним із найбільш ефективних шляхів інтеграції України до європейських стандартів є інтенсифікація роботи в напрямку адаптації національного законодавства, зокрема, у галузі прав і свобод людини, до відповідних норм законодавства Європейського Союзу, загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права та міжнародних стандартів та розробка ефективно діючого механізму їх реалізації і захисту. Саме тому тема даної доповіді є надзвичайно актуальною для науки цивільного процесуального права та правозастосовної практики.

Ключові слова: принцип доступності, цивільне судочинство, суд, європейські стандарти, правосуддя.

Велике значення прав, передбачених Європейською Конвенцією з захисту прав людини і основних свобод (ст.ст. 6, 13), відводиться праву громадян на доступ до правосуддя, яке є загальноновизнаною, однією з невід’ємних складових основних прав людини в сучасній демократичній державі [1]. Стаття 55 Конституції України закріпила доступність правосуддя, зокрема, у цивільних справах, гарантуючи кожному судовий захист його прав і свобод. Питання доступності судового захисту на сьогодні є вкрай актуальним. Воно досліджується як практиками, так і є об’єктом відповідних наукових дискусій [2, 31].

На сьогодні є достатньо підстав стверджувати про наявність принципу доступності правосуддя в цивільному судочинстві, який у юридичній літературі розуміють як забезпечену законом можливість безперешкодно звернутись до суду за захистом своїх прав, і отримати судовий захист [3, 21, 57; 4, 41-43]. Говорячи про міжнародно-правове регулювання доступу до правосуддя, слід відзначити, що сама по собі ідея безперешкодного доступу до правосуддя була визнана в Загальній декларації прав людини 1948 року. Зокрема, ст. 6 Декларації проголошує, що кожна людина має право на ефективне відновлення в правах національними судами у випадках порушення її основних прав, наданих їй конституцією чи законом [5].

Вивчаючи проблему доступності правосуддя в цивільному судочинстві, необхідно брати до уваги існуючі міжнародно-правові стандарти розуміння та вирішення цієї проблеми. При цьому уваги потребують як нормативно-правові акти Європейського Союзу, так і норми Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод, оскільки ст. 6 Договору про Європейський Союз установлює, що Союз шанує засадничі права, що їх гарантовано Європейською Конвенцією про захист прав людини та основних свобод, підписаною 4 листопада

1950 року в Римі, та що впливають з конституційних традицій, спільних у державах-членах, і трактує їх як загальні принципи права Спільноти [6].

Оскільки в правовій літературі всі міжнародні норми в галузі прав і свобод людини прийнято називати міжнародними стандартами, а Європейську конвенцію з прав людини – деяким «мінімальним» стандартом, можливо стверджувати, що доступність правосуддя є певним міжнародним стандартом справедливого правосуддя. Дотримання цього стандарту дає можливість говорити, що діяльність суду з розгляду та вирішення справ та винесення рішень, яка здійснюється органами судової влади, є правосуддям і забезпечує справедливий розгляд та поновлення порушених прав [7, 108].

Як зазначено Європейським судом з прав людини в справі *Golder v. United Kingdom* (1975), було б немислимо, щоб пункт 1 ст. 6 Конвенції містив опис гарантій, що надаються сторонам у цивільних справах, і не захищав би, у першу чергу, те, що дає можливість практично скористатись такими гарантіями – доступ до суду. Такі характеристики процесу, як справедливість, публічність, динамізм позбавлені сенсу, якщо немає самого судового розгляду [8].

Розглядаючи питання стандартів Європейського Союзу в сфері доступу до правосуддя, окремо вважаємо за потрібне зазначити, що законодавством Європейського Союзу передбачається можливість звернення за судовим захистом не тільки прав та інтересів окремих осіб. В європейському суспільстві, серед суддів, юристів, державних діячів має місце розуміння важливості і значення можливості доступу до правосуддя громадськості для захисту прав як окремої людини, так і прав численних груп осіб, певного загального (суспільного) блага. Правове поле Європейського Союзу передбачає можливість доступу до правосуддя для забезпечення судовим захистом прав та інтересів численних груп осіб, тобто захисту об'єкта спеціального роду – неперсоніфікованого громадського інтересу (наприклад, звернення громадських організацій до суду з заявами про припинення діяльності, що порушує права та інтереси численних груп споживачів тощо).

Розглянуті вище міжнародно-правові норми обумовлюють необхідність більш пильної уваги, зокрема, до понять ефективності й доступності правосуддя в нашій державі. Головним завданням для України в цій сфері, на наш погляд, є забезпечення відповідності вимогам, що передбачені стандартами Європейського Союзу щодо здійснення судочинства, розвиток судової системи, яка б надавала допомогу, досягненню стабільності в суспільстві, гарантувала верховенство права, права людини і громадянина й, відповідно, забезпечувала функціонування ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997) // "Голос України". 10 січня 2001 року. № 3 (2503). С. 6-8
2. Марочкін І.Є. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Матеріали наук.- практ. конф. 18-19 квітня 2002 р., м. Харків / Редкол. В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. К.; Х.: Юрінком Інтер, 2002. 288 с.
3. Заметки о современном гражданском и арбитражном процессуальном праве / Под ред. М.К. Треушникова. М.: ОАО "Издательский дом "Городец"", 2004. 352 с.

4. Гражданский процесс: Учебник / Отв. ред. проф. В.В. Ярков. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 720 с.
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
6. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейської Спільноти // <http://www.eclc.gov.ua/new/html/ukr/main.html>
7. Сакара Н. Проблема доступності правосуддя у цивільних справах // Право України. – 2004. – № 1. – С. 105-110.
8. CASE OF GOLDER v. THE UNITED KINGDOM [Електронний ресурс] // EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Vitaliy/Downloads/001-57496.pdf>.

УДК 346.548:349.6

T. Popovich, PhD, academic secretary

Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

LEGAL CONSCIOUSNESS, FOCUSING ON ENVIRONMENTAL PROTECTION WHEN DOING BUSINESS

Анотація. В умовах суспільних криз щоразу гучніше лунають заклики до скорочення темпів економічного розвитку, про перехід до сталого (пітримного) розвитку, раціональне використання невідновних природних ресурсів та створення сприятливих умов для охорони відтворюваних ресурсів. Це потребує організації відповідної правової роботи зі сторони держави для виховання правової культури окремої людини, що є членом громади, представником бізнесу, входить до колективних форм організації суспільства тощо.

Ключові слова: екологізація економіки, правова робота, правова культура, норми (нормативи) використання природних ресурсів.

Summary. In the context of social crises, ever louder are calls for reducing the rate of economic development, the transition to a sustainable development, rational use of non-renewable natural resources and creation of favorable conditions for the protection of renewable resource. In countries, where poverty has not yet created a social crisis, environmental hazards and threats to human life are the risk factors. This requires proper organization of legal work on the part of the state for the education of legal culture of an individual, a member of community, business, part of the collective forms of social organization and so on.

Keywords: greening of economy, legal work, legal culture, norms of use of natural resources.

Changing moral and political paradigms are happening all over the world. In fact, those beliefs that in the last decades were considered true, now lost its importance and significance, as there is a question of beliefs that are in the system take knowledge rather large proportion (often first) [1, 166]. Therefore, there is no doubt that changing or reformatting them can lead to the collapse of not only the outlook but also of certain social formations.

There is currently no global economic policy. There is a global economy and politics economics plays a primary role. It is also about the need to transform liberal rule of law into service providers, including social ones. This understanding will make it

easier to move from one paradigm to another in an information society environment. In order to meet the needs of its own citizens, the state must do its utmost to obtain the least resistance from them and the international community. At this stage, it is important to understand that states (governments) must learn to rationally combine the interests of nature and nation. Philosophy and law have always regarded nature as powerless, since it does not yet exist as a subject and therefore cannot be vested. This is probably right from the point of law. At the same time, citizens of an individual country should indirectly worry about the state and interests of nature as they themselves are part of it. This concern associated with the choice of standing before the man every time: be aggressive user and again indirectly destroy nature or to reduce their consumer needs and to ensure rational use of natural resources, their protection and restoration.

The modern development of third world countries is justified by the fact that their citizens have not yet established in themselves a modern rule of law, which allows them to actually plunder these countries. These processes take place under the guise of investment policy, assistance in resolving domestic political issues, transferring one's experience into the political system of third world countries. Often you can hear that in the third world is no morality and generally any principles that may indicate the existence of a democratic state. Citizens of the world seems to be the first affected by the situation in underdeveloped countries. That is why they help solve problems of economic and environmental issues.

The contribution of modern politics is dependent on the economic paradigm, which leads to an environmental catastrophe on earth. The worst situation in this situation is third world countries. The environmental crisis will affect all countries. It should be understood that we are in the transition to a new paradigm (from the economic paradigm to the environmental one). There must be a shift from the unjustified needs of consumers of economic growth, from cultural and linguistic unity to the detriment of others to investing in environmental projects. Religious intolerance and strife must be eliminated and eliminated. In such circumstances, should be placed also new emphasis in the legal field.

In the economy and development of markets for goods and services, centralized process management prevails, since it is difficult to plan equal development at the level of individual territorial entities. This situation arises objectively, because the weather conditions, resource filling, population, needs for goods (services), etc. are different. Only centralized (often beyond the state) strategic and tactical planning of the economy allows to create conditions for the stability of the state, material support of the population and development of society.

We (Ukrainian) should abandon the myth of the good capitalism, the superiority and efficiency of private enterprise to government, as in recent years these points led only to the nomenclature, the criminalization of the economy, the impoverishment of the population. Increasingly, Ukrainians are turning to their own resources to ensure their livelihood. The failure completely centralized economy and subsequent free enterprise requires a rational and objective reassessment. It is not about the redistribution of resources, spheres of influence or other, but the reorganization of despotic and profit-oriented businesses or even industries. The best option may be the maximum development of local self-government in the field (without "feudal" influence) for the organization of society [2, 23] and its relationship with the central structures of the organization of society for economic development.

In this context, we should also go beyond our country and pay attention to world development. There is a time when humanity has a choice: uniting in a democratic and environmentally friendly community, or the physical destruction of planet Earth. We can well live in a society structured on the basis of communities of different levels, using already existing or newest technologies for everyone's livelihood and material well-being. Otherwise, we run the risk of losing personal and economic freedom through a world-class oligarchy based on maximizing profits and tyranny. In countries where poverty has not created a social crisis, this factor will become environmental hazards and danger to human life. Therefore, it is now necessary to speak of ecology, environmental and human security, not from the point of view of the natural sciences [3, 47-49], but by incorporating these ideas into economics and law. The ecological balance of the planet Earth can be created only through rational and effective management structures and a social and economic sectors.

The man is the foundation of any state (society), but because it was forming her mind to create the basis for the greening of business. Law plays a major role in such formation, given the existence of a system of checks and balances, rewards and punishments, etc. In general, the proposed focus on the man, his legal education, every normal socialization that would create an acceptable balance in the formation of environmental policy and business needs at different levels.

List of sources used

1. Popovich TG Supportive development as the legal basis of ecological relations of economic relations. Private law and entrepreneurship. 2020. Vol. 20. pp. 165-168. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2020/20/32.pdf> (date of appeal 30.03.2020).

2. Nikola SO Formation of the system of economic stimulation of nature management in the conditions of ecologization of entrepreneurial activity. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. URL: <http://www.impeer.od.ua/images/Dissertations/2018/Nikola.pdf> (date of appeal 30.03.2020).

3. Greening educational space of modern secondary school: Monograph / AN Pustovit, Kolonkova A., A. Prutsakova G. Tarasyuk, J. Solobay. H., 2016. 154 p. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/705317/1/monographia%20Ekologizatsia%20prostoru.pdf> (date of appeal 30.03.2020).

УДК 346

Санченко А.Є., к.ю.н., с.н.с., провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, керівниця Центру перспективних досліджень і співробітництва з прав людини в сфері економіки

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ТА СТАЛІЙ РОЗВИТОК: А POTENTIA AD ACTUM

Питання захисту прав людини у сфері економіки актуалізувалося в глобалізованому світі та вимагає узгодженого врегулювання на основі міжнародних норм і стандартів. Дана

проблематика є новим комплексним політико-правовим і соціально-економічним виміром і потребує вивчення та розв'язання для забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: права людини та бізнес, глобалізація, сталий розвиток.

Україна як держава-член ООН, Ради Європи й ОБСЄ бере участь у розробці й ухваленні міжнародно-правових норм і стандартів та має виконувати міжнародні зобов'язання щодо захисту прав людини. У цьому контексті Україні варто реагувати на міжнародному та національному рівнях на очевидні тенденції останніх десятиліть, які відзначені актуалізацією пріоритету захисту прав людини в сфері економіки. Дані тенденції обумовлені значною інтенсифікацією загальносвітових глобалізаційних і євроінтеграційних процесів економічного характеру, котрим властиве збільшення числа крупних суб'єктів господарювання (транснаціональних включно), і масштабів їхньої діяльності. Це відповідним чином спричиняє посилення їх ролі в суспільних відносинах у статусі потужних акторів, а також й їх впливу на реалізацію прав людини, що може бути як конструктивним та стимулюючим, так і несприятливим, а іноді навіть руйнівним та злочинним. Характерно, що господарська діяльність справляє вплив не лише на трудові, але й на нетрудові права та основоположні свободи людини: право на життя, свободу і безпеку особистості та повагу до приватного життя; на достатній життєвий рівень (у т.ч. на достатнє харчування, відповідний одяг і житло); на свободу слова та інформацію; на свободу думки, совісті і релігії; на недискримінацію та свободу об'єднань, тощо.

Ряд вагомих міжнародних актів і політико-правових рішень стоїть на варті захисту прав людини, яка (в самому загальному контексті) в економічних відносинах відіграє одночасно декілька ролей – замовника продукту, його виробника, учасника його розподілу, споживача. Глобальні рамки розвитку людства на прийдешні десять років визначені Резолюцією Генасамблеї ООН № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», яка окреслила 17 Цілей сталого розвитку (далі - ЦСР). Вони носять комплексний та неподільний характер і забезпечують збалансованість одразу трьох компонентів сталого розвитку: економічного, соціального, екологічного. При цьому Глобальний Порядок денний чітко позиціонований як план дій для *людей*, планети і процвітання. Він відображає узгоджену волю держав світу забезпечити можливість для всіх людей реалізувати свій потенціал в умовах гідності й рівності та в здоровому навколишньому середовищі, а також «нікого не залишити осторонь» і захищати права людини [1].

Ці людино-центристські орієнтири базовані на міжнародному фундаменті Білля про права людини, відповідних договорах ООН, МОП, Ради Європи (далі – РЄ), актах ЄС, ОБСЄ та інших міжнародних організацій. Однак у контексті парадигми «права людини та бізнес» провідником діючих міжнародно-правових норм і стандартів є Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини (далі – Керівні принципи), ухвалені в 2011 році Резолюцією Ради ООН з прав людини № 17/4 [2]. Вони спрямовані на забезпечення реалізації трьох засадничих концептів: обов'язок держав забезпечувати і захищати права людини; корпоративна відповідальність бізнесу поважати права людини; надання

належних засобів ефективного захисту прав людини. З метою подальшого розвитку двох із них у 2018 р. прийнято Резолюцію Ради ООН з прав людини № 38/13 «Підприємництво і права людини: підвищення підзвітності та вдосконалення доступу до засобів захисту прав людини» [3].

Керівні принципи є інструментом міжнародного «м'якого» права, однак їх вагомість є такою, що у стислий час вони отримали визнання серед урядів держав, бізнес-середовища, громадськості та міжнародних організацій, у т.ч. РЄ та ЄС [4]. Так, у 2014 році Комітет міністрів РЄ прийняв Декларацію щодо підтримки Керівних принципів [5] і закликав держави-члени виконувати їх, а в 2016 році ним ухвалена Рекомендація CM/Rec (2016)3 про права людини та бізнес [6], що в унісон із ООН спонукає держави-члени розробити, прийняти та реалізувати національні плани дій (далі - НПД) у цій сфері.

Переконливим підтвердженням актуальності Керівних принципів для регулювання специфіки дотримання прав людини в економічних відносинах є те, що 25 країн вже запровадили НПД та 30 країн на шляху до їх прийняття [7]. Зазначимо, що ООН позиціонує НПД як стратегічний інструмент розвитку політики держав, яка відповідно до Керівних принципів має бути спрямована на захист прав людини від несприятливих впливів з боку бізнесу [8]. Тож НПД є ключем *a potentia ad actum* – від можливого до дійсного – у справі реалізації Глобального порядку денного, сенсом якого є людина та її благополуччя на збереженій для здорового життя планеті.

Водночас, очевидно, що поточні стратегічні та програмні політико-правові акти України належним чином не зорієнтовані на системний підхід до забезпечення прав людини в сфері економіки. Це стосується як Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», так і Національної стратегії у сфері прав людини та інших галузевих документів, а також планів їх реалізації. Внаслідок цього на тлі політичних і соціально-економічних викликів, загострюються проблеми, пов'язані із недотриманням і недостатнім захистом прав людини. Слід підкреслити, що термін дії названих актів незабаром спливає, й це відкриває можливості для врахування проблематики прав людини в сфері економіки в нових актах. Наголосимо, що Указом Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [9] Уряду доручено забезпечити проведення аналізу прогнозних і програмних документів з урахуванням ЦСР та за його результатами вжити заходів для їх удосконалення. Отже, Уряд повинен виявити готовність при виконанні вищезазначеного Указу керуватися настановами ООН та РЄ про права людини в сфері бізнесу.

Зазначимо, що Україна зусиллями науковців і громадськості останніми роками розпочала підготовчу роботу з впровадження Керівних принципів, втім політичних рішень явно бракує. Зокрема, у 2019 р. було проведено оцінювання базових показників рівня реалізації стандартів прав людини в сфері бізнесу, і Міністерство юстиції брало участь у цій роботі. Проте зі зміною Уряду даний напрям «випав» з переліку його пріоритетів. Водночас варто наголосити на серйозній увазі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини до цього напрямку правозахисту. Так, у 2019 році за нашою експертною порадою Уповноважений ініціював створення Міжсекторальної

платформи експертів із просування прав людини в сфері бізнесу в контексті імплементації ЦСР. Означені ініціативи є добрим початком суспільно-важливої справи, що має стимулювати Уряд, бізнес-середовище та громадськість до консолідації потенціалу на користь сталого розвитку держави, де людина є не декларованою, а реальною цінністю.

Список використаних джерел

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/70/1 від 25.09.2015 р. «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>.
2. Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини, 2011 р. URL: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=8524.
3. Business and Human Rights - A handbook for legal practitioners. By Claire Methven O'Brien. Council of Europe, November 2018. – P. 12.
4. Резолюція Совета ООН по правам человека A/HRC/RES/38/13 от 06.07.2018 г. «Предпринимательство и права человека: повышение подотчетности и улучшение доступа к средствам правовой защиты». URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/221/92/PDF/G1822192.pdf?OpenElement>.
5. Declaration of the Committee of Ministers on the UN Guiding Principles on business and human rights, adopted on 16 April 2014). URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c6ee3
6. Рекомендація CM/Rec(2016)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про права людини та бізнес, прийнята 2 березня 2016 р. URL: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=8524.
7. State national action plans on Business and Human Rights. URL: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/NationalActionPlans.aspx>.
8. Guidance on National Action Plans on Business and Human Rights. UN Working Group on Business and Human Rights, 2016. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/UNWG_NAPGuidance.pdf.
9. Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

УДК 343.13

Шустрова К.В., к.ю.н., доцент кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін *Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*

Гаврилюк М.Ю. студентка I курсу магістратури *Криворізького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИДАЧІ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Анотація. Розглядається процес видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та території іншої країни. Досліджуються їх гарантії прав та інтересів у процесі такої видачі.

Ключові слова: екстрадиція, екстрадиційні відносини, міжнародна співпраця, права, процедура.

Стрімкий розвиток багатьох держав, посилення глобалізації в світі та в Україні збільшують кількість вчинених злочинів транснаціонального характеру. У зв'язку з цим, країни все більше уваги приділяють співпраці на міжнародному рівні одна з одною задля боротьби зі злочинністю. Якщо уважно слідкувати за всіма новинами, то можна простежити тенденцію щодо збільшення інформації стосовно екстрадиції осіб з України, яких підозрюють чи обвинувачують у скоєнні злочину на території інших країн. Це зумовлено полегшенням переміщення осіб між державами та посиленням співпраці організованих злочинних угруповань різних країн.

Для протидії транснаціональним злочинам, в Україні діє цілий самостійний правовий інститут видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення – інститут екстрадиції. Правове регулювання екстрадиційних відносин здійснюється різними галузями права, найперше нормами міжнародного права. Це обумовлено тим, що особа передається однією державою іншій на підставі міжнародних договорів. Нормами кримінально-процесуального права України – тому що ці відносини відбуваються у сфері кримінального судочинства України. Крім того, застосовуються норми кримінального, кримінально-виконавчого, адміністративного та інших галузей права [3, с. 194].

Згідно п. 23 ч.2 1 статті 541 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), екстрадиція, або видача особи – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [1]. Основною базою для співпраці стосовно видачі осіб іншій державі є положення двох договорів, це: 1. Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року, а також Додаткового протоколу від 15 жовтня 1975 року та Другого додаткового протоколу від 17 березня 1978 року до цієї Конвенції; 2. Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року та Протоколу від 28 березня 1997 року до цієї Конвенції.

Окрім них, положення екстрадиційної видачі в Україні регулюються також КПК України, Європейською конвенцією про передачу провадження у кримінальних справах 1972 року, Європейською конвенцією про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року, Конвенцією про передачу засуджених осіб 1983 року.

Процедура екстрадиції застосовується у разі, якщо особа за законом України вчинила хоча б за один із злочинів, за які передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року [1].

Процес видачі особи складається з декількох етапів. Спочатку встановлюються достатні правові підстави видачі особи, тобто запитуюча сторона повинна знати чи є реальна можливість видачі особи, яка знаходиться на території іншої держави. Якщо та можливість та підстави для неї є, запитуюча сторона готує запит у вигляді вимоги чи клопотання, про видачу. Запит про видачу повинен бути представлений в письмовій формі і включати в себе:

найменування запитуючої установи; текст закону про термін давності для притягнення до кримінальної відповідальності; текст закону, який служить в якості основи для лікування дій, з вказівкою на злочини, за яких передбачені покарання.

Наступний етап передбачає розгляд запитуваною стороною запиту про видачу та вирішення цього питання по суті. У разі, якщо запитувана сторона приймає рішення про видачу особи, вона повідомляє про це запитуючу сторону, а також повідомляє про місце і час такої передачі.

Останній етап це саме передача, яка здійснюється в порядку екстрадиції. Це відбувається, як правило, через контрольно-пропускні пункти прикордонних військ запитуючої сторони і оформлюється спеціальним протоколом [2, с. 162].

Не зважаючи на вже досить значний досвід використання екстрадиції у всьому світі, доцільно зупинитися на додержанні прав особи, що запитується для видачі іноземній державі.

У Європейській конвенції про видачу правопорушників від 1957 р. передбачено ряд гарантій прав такої особи. Зокрема, у ст. 14 Конвенції 1957 р. зазначено, що видана особа не може переслідуватися, засуджуватися або затримуватися ні за яке правопорушення, вчинене до її видачі, крім правопорушення, за яке вона була видана, і її особиста свобода ні з яких інших причин не може обмежуватися, за винятком таких випадків: якщо сторона, яка її видала, на це згодна; якщо ця особа, маючи можливість залишити територію сторони, якій вона була видана, не зробила цього впродовж 45 днів після її остаточного звільнення або, залишивши цю територію, знову туди повернулася. Стаття 10 Конвенції 1957 р. містить гарантію про те, що видача не здійснюється у зв'язку із закінченням строку давності. Крім того, за ст. 11 Конвенції 1957 р., якщо правопорушення, за яке вимагається видача, карається смертною карою за законодавством запитуючої сторони, а законодавство запитуваної сторони її за таке саме правопорушення не передбачає, у видачі може бути відмовлено. Також за ст. 3 Конвенції 1957 р. видача не здійснюється, якщо правопорушення, у зв'язку з яким особа запитується, розглядається запитуваною стороною як політичне [4].

Крім того, при видачі особи повинні враховуватись положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року та рішення Європейського суду з прав людини. Зокрема це, наприклад, рішення від 10.12.2009 р. у справі «Коктиш проти України», рішення «Серінг (Soering) проти Сполученого Королівства» від 7 липня 1989 р., рішення «Сааді (Saadi) проти Італії» від 28 лютого 2008 р., рішення «Камишов проти України» від 20 травня 2010 р. тощо.

Якщо проаналізувати вищезгадану практику Європейського суду з прав людини, можна дійти до висновку, що, по-перше, державі, що видає злочинця потрібно враховувати існування «майже неминучого» ризику позбавлення особи життя в запитуючій країні, а як наслідок «умисне позбавлення життя».

По-друге, враховувати існування суттєвих підстав вважати, що в разі видачі запитуючій країні особи їй загрожує катування чи нелюдське або таке, що принижує її гідність, поводження чи покарання.

Таким чином, механізм та процедура видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиція) є дійовими за умови дотримання норм національного та міжнародного права, що допоможе ефективно та без будь-яких ускладнень боротися з транснаціональною злочинністю.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 31.03.2020 рік).
2. Брітова Е.А. Поняття видачі злочинців (екстрадиції) та екстрадиційні правовідносини. *Закарпатські правові читання*. 2015. № 2. С. 159–163.
3. Берназ П.В. Поняття та сутність екстрадиції. *Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової держави: III міжнар. наук.- практ. конф.*, (м. Одеса, 2011 р.). Одеса, 2011. С. 194–195.
4. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_033 (дата звернення 31.03.2020 рік).

УДК 346.73

Слюсар О.О., аспірант юридичного факультету
Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМАТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто як проблеми визначення інститутів спільного інвестування так і актуальні питання щодо діяльності, а також запропоновано можливі шляхи їх вирішення. Звертаючи увагу на недосконалість законодавчої бази в Україні, що є гальмуючим чинником розвитку даної сфери діяльності.

Ключові слова: інститут спільного інвестування, функціонування, інвестори.

В будь-якій сфері діяльності є свої «плюси» та «мінуси», діяльність ІСІ не є виключенням. Тому на думку автора визначення проблем діяльності ІСІ та шляхів їх вирішення є важливим питанням в даному дослідженні.

Ми вважаємо, що однією з основних проблем, яка не дозволяє в повній мірі використовувати інвестиційний потенціал ринку ІСІ є низький рівень поінформованості населення про ІСІ. Адже щорічне зростання кількості небанківських фінансових установ, що супроводжуються збільшенням пропозицій фінансових послуг на ринку, призводить до того, що учасникам ринку, а також споживачам фінансових послуг необхідно мати доступ до інформації, яка стосується діяльності цих установ і характеризує загальний стан ринку фінансових послуг. Ефективна інформаційна база допомагає робити обґрунтовані висновки щодо перспектив розвитку ринку фінансових послуг його окремих секторів, учасників тощо [1, с. 123].

Проблема полягає саме в недостатній прозорості і відкритості інвестиційних компаній у взаєминах зі споживачем фінансових послуг, відсутності поінформованості. На жаль, фізичні та юридичні особи які спрямовують свої кошти в певні механізми інвестування з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту не мають можливості отримання необхідної публічної інформації для мінімізації ризиків що можуть виникнути з їх власними коштами. Ми вважаємо, що слід звернути увагу на думку Ю.Б. Фогельсона, який зазначає, що щоб хоч якось вирішити проблеми оцінювання ризику, законодавство багатьох країн наказує фінансовим організаціям розкривати в доступній споживачу формі інформацію про ризики пов'язані з придбанням клієнтами пропонованого продукту можливі вигоди й втрати які можуть бути викликані придбанням певного продукту [4, с. 124].

Чинним законодавством не передбачається надання споживачам конкретної інформації про те, куди вкладаються гроші інвестора та які операції з ними проводяться. На практиці ця інформація фінансовими установами теж не публікується. Створення кожним професійним учасником інвестиційного ринку власного веб-сайту, на якому було б ясно та зрозуміло викладена вся необхідна інформація для споживачів відносно інвестування своїх коштів. На нашу думку, важливою є інформація щодо нормативів платоспроможності і фінансової стабільності компанії, яка є зрозумілою для інвесторів і має бути підтверджена аудиторським висновком та опублікована на веб-сайті компанії, а також повна інформація про рух інвестицій в ІСІ.

Ще одним глобальним питанням щодо забезпечення розвитку діяльності інвестиційних фондів є розширення сфери їх присутності у різних регіонах для надання можливості більшій кількості фізичних осіб стати їх учасниками. Найоптимальнішим шляхом вирішення цього питання є використання наявної мережі банківських відділень для надання послуг із спільного інвестування [2, с. 103].

Стимулюючим чинником розвитку небанківських фінансових установ загалом та ІСІ зокрема є недостатність на внутрішньому ринку надійних фінансових інструментів, в які можуть вкласти залучені кошти компанії з управління активами. Зокрема, державні облігації залишаються непривабливим інвестиційним інструментом через низькі ліквідність та доходність (нижчу за рівень інфляції) [5].

Суттєвою проблемою, на нашу думку, залишається методика коректної оцінки вартості чистих активів ІСІ. Діюче положення НКЦПФР, що врегульовує дане питання, дозволяє компаніям досить довільно оцінювати чисті активи ІСІ, що знаходяться у них в управлінні. Це призводить до викривлення інформації, що ще більше підриває довіру населення.

Чи не найбільша проблема, яка гальмує розвиток інституційних інвесторів в Україні в цілому та ІСІ зокрема – загальний стан розвитку фондового ринку, його інституційна незрілість. В даному контексті доцільно виділити наступні негативні властивості фондового ринку: превалювання неорганізованого ринку над організованим; наявність кількох торговельних майданчиків, на яких здійснюються торги цінними паперами, що ускладнює

контроль за цими операціями; низька ліквідність фондового ринку; мала кількість цінних паперів, якими торгують на біржі, обмежена кількість інструментів фондового ринку; маніпуляції учасників ринку з метою завищення вартості чистих активів інвестиційних фондів та інше [3].

Таким чином, незавершеність процесу інституційного формування ринку ІСІ дає підстави припустити неефективність, а за певними напрямками – й неможливість використання потенціалу цієї інституційної форми у після кризовому відновленні фінансового сектору України. Але з іншого боку, загальне падіння зацікавленості в фінансових інвестиціях та різке підвищення їх ризикованості може бути використане для модернізації цієї складової фінансової системи. Для цього політика держави повинна спрямовуватися на планомірний розвиток ринку ІСІ та його інфраструктури з метою усунення загальної недорозвиненості та покращення якісних параметрів.

Для вирішення ряду цих проблем, на нашу думку, варто вжити наступні заходи, що будуть спрямовані на розкриття та посилення інвестиційного потенціалу ІСІ:

- приведення законодавства, що врегульовує діяльність ІСІ, до вимог європейського законодавства;
- посилення контролю за емітентами, цінні папери яких торгуються на організованому ринку, з метою підвищення якості активів;
- розширення інструментів для інвестування, доступних для ІСІ, зокрема впровадження повноцінних похідних цінних паперів;
- пільгове оподаткування інвесторів, що вкладають кошти в ІСІ на довгий термін, або зменшення ставки оподаткування інвестиційного доходу;
- вдосконалення методології розрахунку вартості чистих активів ІСІ;
- спрощення процедури оформлення придбання цінних паперів ІСІ;
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо популяризації серед населення України здійснення інвестицій в ринок ІСІ.

Список використаних джерел

1. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: [монографія] / В.П. Левченко. К. : Центр учбової літератури, 2013. 368 с.
2. Мороз В. В. Ринок спільного інвестування в Україні: тенденції розвитку та державного регулювання / В. В. Мороз. // Інвестиції: практика та досвід. 2011. №6. С. 98–104.
3. Рябчикова С.Ю. Проблеми діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ) в Україні та шляхи їх вирішення. - [Електронний ресурс] -Режим доступу: http://www.confcontact.com/20100916/ek_ryabchik.htm.
4. Фогельсон Ю.Б. Защита прав потребителей финансовых услуг / Ю.Б. Фогельсон, М.Д. Ефремова. М. : Норма, Инфра-М, 2010. 368 с.
5. Чайковська І. В. Проблеми та перспективи розвитку інститутів спільного інвестування в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Чайковська // Стратегічні орієнтири. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1534>.

Тарановська А.О., аспірантка 1 курсу

Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ІУДЕЙСЬКОМУ ПРАВІ ТА ЇХ СУТНІСНІ РИСИ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. Історична генеза концепції теорії прав людини є цікавим та актуальним питанням на сьогодні, що потребує особливої уваги з боку науковців-правників та має бути досліджено з метою кращого розуміння сутності вказаної правової категорії.

Ключові слова: права і свободи людини, іудейське (єврейське) право, Конституція України.

Проблема історико-правового та філософського аспекту концепції теорії прав людини на сьогодні є досить актуальною та займає провідне місце у предметі вивчення юридичної науки. Місце та роль людини у соціумі, суспільні зв'язки та відносини – низка цих запитань є «вічними», турбують людство зі стародавніх часів й зберігають фундаментальне значення, входячи до складу всіх значних філософських систем.

Прийнято вважати, що концепція теорії прав людини сформувалась в епоху Просвітництва та закріпилась в роботах західноєвропейських філософів та мислителів. Офіційно поняття «права людини» вперше проголошено в Конституції Сполучених Штатів Америки у 1787 році.

Однак, Друга світова війна розкрила людству об'єктивну політичну ситуацію щодо цінності та місця людини в державі. Необхідно звернути увагу, що саме після вищезгаданої світової трагедії, у 1948 році прийнято Загальну декларацію прав людини. Відповідно II Розділ Конституції України «Права та свободи людини і громадянина» дублює на національному рівні норми вищевказаного міжнародно-правового акту.

З огляду на досить тривалий шлях до визнання провідними світовими державами цінності категорії «права і свободи людини» постає доречне запитання щодо того чи «права людини» - це здобуток епохи Просвітництва, що закріпився у міжнародно-правових актах в ХХ столітті, чи можливо, що вказана категорія має більш глибоке історичне коріння? Якщо звернутись до релігійної доктрини іудаїзму - найдавнішої монотеїстичної етнічної релігії, яка зародилась на території Близького Сходу та змогла зберегти власну ідентичність в умовах гоніння та тривалого періоду бездержавності, то помітний певний зв'язок між минулим та сьогоденням.

Іудейське (єврейське) право закріпило універсальні норми моралі, які формували поведінку людини на буденному рівні, поєднуючи загальні й індивідуальні принципи. Воно є унікальним здобутком людської цивілізації, однією з найдавніших правових систем світу релігійного типу. Історія єврейського права налічує більше п'яти тисячоліть й не втрачає актуальність до теперішнього часу.

Танах – це Святе Письмо іудаїзму, що закріплює не лише історію та мудрість єврейського народу, але й етичні норми та правила поведінки, які заповідав Бог, й складається з:

Тора (П'ятикнижжя Мойсея, що, в свою чергу, містить: Книга Буття (Берешит), Книга Вихід (Шмот), Книга Левіт (Ваїкра), Книга Числа (Бемідбар), Книга Второзаконня, Повторення Закону (Дварим);

Невіїм (Книга Пророки);

Ктувім (Писання). [2]

Відповідно до порівняльного аналізу Священного Писання іудаїзму та Конституції України простежуються спільні ознаки.

<p>Відповідно до статті 27 Конституції України: «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.»</p> <p>Згідно з статтею 24 Основного Закону: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.»</p>	<p>Звертаємось до Глави 21:12-15 Книги Вихід (Книга Шмот), що закріплює наступну норму: «хто вдарить людину так, що вона загине, да буде йому смерть», але якщо не було наміру вбити, але людина померла, то вбивці надається місце куди втекти. Шоста Божа Заповідь також містить заборону вбивства людини.</p> <p>Книга Вихід (Шмот, 12:49): «Один закон да буде і для природного мешканця, і для прийдешнього, що оселився між вами». Відповідно до вищевикладеного, ідея цінності людини, незалежно від її приналежності до того чи іншого національного об'єднання, початково сформувався іудаїзмі.</p>
<p>Стаття 43 Конституції України закріплює: «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.»</p>	<p>Книга Второзаконня (Дварим) (24:15) визначає обов'язок господаря оплачувати працю найманому робітнику в той самий день до заходу сонця.</p>
<p>Відповідно до статті 45 Конституції України кожен має право на відпочинок. «Кожен, хто працює, має право на відпочинок.»</p>	<p>«Шість день будеш робити діла свої, а сьомого дня спочинеш, щоб відпочив від твій, і осел твій, і щоб відпочив син невольниці твоєї й приходько», - Книга Вихід (Шмот) (23:12).</p>

Згідно з статтею 51 Конституції України: «Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків.»	Відповідно до Книги Дварим (5:16) діти повинні поважати та шанувати власних батьків, тобто, крім морального аспекту, мудреці тлумачили ще й матеріально забезпечувати непрацездатних батьків.
Стаття 53 Конституції України: «Кожен має право на освіту».	Звертаємось до Книги Дварим (Второзаконня), - це п'ята частина П'ятикнижжя Мойсея, що закріплює обов'язок єврейського народу вивчати Святе Письмо та навчати інших.

У зв'язку з вищевикладеним можна зробити висновок, що основні ідеї концепції теорії прав людини та її складові, були сформульовані в загальному вигляді досить давно, зокрема як релігійні норми, що мають божественну природу. З плином часу вони розвивались й сформувались в міжнародно-правових актах та національному законодавстві цивілізованих держав світу.

Список використаної літератури

1. Біблія: переклад: І.Огієнка. Київ: Українське біблійне товариство, 2002. 1165 с.
2. Бородин І.Л. Генеза прав і свобод людини і громадянина. Юридичний вісник. 2010. №3 (16). С. 13-16.
3. Илиев Р.Л. Иудаизм и права человека. Свежий взгляд. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/iudaizm-i-prava-cheloveka> (дата звернення: 10.03.2020).
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k> (дата звернення: 10.03.2020).
5. Тора. Пятикнижие Моше. URL: <https://nev-tanah.info/tora> (дата звернення: 10.03.2020).

УДК 378.147.88

Ткаченко О. В. канд. пед. наук, асистент кафедри інформаційних систем і технологій

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У МАЙБУТНІЙ ПРАВОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Розглянуто аспекти впровадження інформаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців правової діяльності. Акцентовано увагу на доцільності використання у навчальному процесі дистанційних методів, а саме модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle.

Ключові слова: інформаційні технології, правова діяльність, фахівець юридичної справи, заклади вищої освіти, дистанційне навчання.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій створив об'єктивні передумови щодо використання сучасної комп'ютерної техніки в

процесі професійної підготовки. На сьогодні комп'ютер та інформаційні технології є не лише предметом вивчення цілої низки навчальних дисциплін, а й засобом здійснення навчальної, наукової і професійної діяльності фахівця, який виконує свої професійні обов'язки в умовах інформаційного суспільства, в якому інформація й технології її опрацювання перетворюються на стратегічний ресурс. Не винятком є комп'ютерно-інформаційна підготовка і майбутнього фахівця юридичної справи, яка займає одне з пріоритетних місць у процесі визначення професійної компетентності та здатності до здійснення його професійної правової діяльності.

Досліджуючи це питання, вивчено погляди багатьох науковців (В. М. Глушков, Б. С. Гершунський, М. І. Жалдак, А. П. Єршов, В. В. Лапінський, В. М. Монахов, Н. В. Морзе, К. А. Ракітіна, О. В. Співаковський, М. І. Шерман та ін.), які можна розділити на основні блоки для вивчення: робота з офісними програмами (MS Word, MS Excel, MS PowerPoint); робота з основними програмами для мобільних платформ; робота з електронною поштою; робота з онлайн- та офлайн-правовими інформаційно-пошуковими базами даних (ЛІГА: ЗАКОН, НАУ, rada.gov.ua тощо); робота з елементарним програмним забезпеченням документообігу (FineReader, Acrobat тощо); робота зі спеціалізованими судовими, слідчими, нотаріальними та іншими програмами; робота з пошуковими системами та пошуковими каталогами Інтернету.

Так, нажаль, аудиторних годин виділяється замало у закладах вищої освіти для отримання потрібного обсягу знань для майбутнього фахівця юридичної справи, але нині вбачається доцільним використовувати в навчальному процесі дистанційні методи, такі як модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище Moodle. І ми сьогодні пересвідчилися, що вони дають змогу не лише перевірити знання студентів, а також передавати їм індивідуальні завдання, використовувати їх допомогу в наповненні інформаційного масиву тощо. Отже, інформаційні, комунікаційні й аудіовізуальні технології не просто доповнюють традиційний навчальний процес, що склався, а з їх допомогою (на їх базі, під їх впливом, ними самими, нарешті) створюється інший гіпермедійний навчальний процес із іншою цільовою орієнтацією, іншими ролевими функціями учасників, іншим освітнім середовищем навчання.

Отже інформаційні технології необхідно розвивати як на юридичних так і на інших факультетах закладів вищої освіти, а відставання від вимог сьогодення, загрожуватиме некомпетентності майбутніх юристів при виконанні своєї роботи у правовій діяльності, втратою часу для пошуку та прийняття вірного рішення.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
2. Майданник Р. Державні стандарти вищої юросвіти в Україні: стан, проблеми, перспективи / Р. Майданник [Електронний ресурс] // Правовий тиждень: щотижнева

інформаційно-правова газета. 2009. № 21 (147). – 26 трав. – Режим доступу : [http : //www.legalweekly.com.ua](http://www.legalweekly.com.ua)

3. Морзе Н. В. Компетентнісні завдання як засіб формування інформатичної компетентності в умовах неперервної освіти / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська, В. П. Вембер та ін. // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. 2010. Вип. 6. С. 23-31.

4. Співаковський О. В., Шерман М. І., Стратонов В. М., Лапінський В. В. Інформаційні технології в юридичній діяльності: базовий курс: [навчальний посібник]. – Херсон: ХДУ, 2012. 220 с.

5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова КМ № 3141 від 23.11.2011 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP111341.html

УДК 347.9

Трач О.М. к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ЗАЯВИ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Повноваженнями розгляду заяв про забезпечення позову наділені суди апеляційної інстанції. Наявні випадки недотримання учасниками справи вимог, що висуваються не лише щодо змісту, а й форми такої заяви, викладення її у змісті апеляційної скарги. Важливого значення набуває дотримання судом процесуальної форми розгляду заяви про забезпечення позову. Відсутня єдність судової практики щодо складу суду уповноваженого розглядати такі заяви. Нагальною є потреба розробки рекомендацій, спрямованих на усунення наявних у практиці судів апеляційної інстанції розбіжностей у розгляді питань забезпечення позову.

Ключові слова: забезпечення позову, суд апеляційної інстанції, розгляд заяви, судова практика.

Питання пов'язані із забезпеченням позову можуть розглядатись не лише судом першої інстанції, а й вирішуватись судом апеляційної інстанції. Процесуальною формою звернення до суду з проханням про забезпечення позову є заява. Ст. 151 ЦПК України визначає вимоги, що висуваються до змісту заяви про забезпечення позову. Слід зазначити, що законодавство не містить вичерпного переліку вимог до вказаного процесуального документу. Мають місце випадки викладення клопотання про забезпечення позову в змісті апеляційної скарги, без дотримання вимог, що висуваються ст. 151 ЦПК України.

ЦПК України визначає різні процесуальні форми розгляду заяви про забезпечення позову. Найбільш поширеною формою виступає розгляд такої заяви судом без проведення судового засідання та повідомлення учасників справи. Така заява розглядається не пізніше двох днів з дня її надходження. Разом з тим в науці цивільного процесуального права наявна думка про те, що така форма розгляду заяви не визначає для відповідача достатніх гарантій того, що вжиті судом заходи забезпечення позову будуть обґрунтованими, правомірними, так як порушується принцип *audi alteram partem* «вислухувати обидві сторони» [1, с. 648-648].

Разом з тим ЦПК передбачає застосування ще однієї форми розгляду заяви про забезпечення позову - судове засідання. Вона може мати місце у двох випадках. У першому випадку як виняток. У другому, як обов'язкова форма розгляду заяви по певній категорії справ.

Відповідно до ч. 4 ст. 153 ЦПК якщо наданих заявником пояснень та доказів недостатньо для розгляду заяви про забезпечення позову, суд може призначити її розгляд у судовому засіданні з викликом сторін. Суд наділений повноваженням виклику лише особи, яка подала заяву про забезпечення позову, зокрема для:

- надання пояснень, які підтверджують потребу у забезпеченні позову;
- надання додаткових доказів, що підтверджують необхідність забезпечення позову;
- з'ясування питань, пов'язаних із зустрічним забезпеченням.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» [2] була впроваджена обов'язкова форма розгляду заяв про забезпечення доказів в судовому засіданні по такій категорії справ як про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Разом з тим судове засідання може провадитися за участі обох сторін, або ж за відсутності відповідача, якщо позивач у заяві наведе дані про те, що таке інформування може поставити під загрозу ефективність заходу забезпечення позову. В судовому засіданні суд розглядає питання про управління активами, вартість яких рівна або перевищує 200 розмірів мінімальної заробітної плати, що встановлена на 1 січня відповідного року.

Суд, встановивши, що заяву про забезпечення позову не відповідає вимогам [ст. 151](#) ЦПК не може залишити її без руху, а повертає її заявнику. Верховний суд у постанові від 05.12.2018 року у справі №474/475/18 зазначив «достатність наданих доказів та переконливість наведеного обґрунтування не можуть бути предметом перевірки суду на стадії прийняття заяви про забезпечення позову і підлягають дослідженню під час вирішення її по суті» [3].

В судовій практиці апеляційних судів відсутні єдність підходів щодо складу суду, який уповноважений розглядати заяви, пов'язані із забезпечення позову, що надійшли разом з апеляційною скаргою. Наприклад, ухвала Дніпровського апеляційного суду від 16 січня 2020 року у справі № 208/9079/18, ухвала Київського апеляційного суду від 28.10.2019 року у справі 761/22146/19 були постановлені одноосібно суддею-доповідачем [4,5], а ухвали Харківського апеляційного суду від 10.05.2019 року у справі №643/10174/18, від 06.09.2019 року у справі № 43/11391/17- колегією у складі трьох суддів [6,7]. В усіх випадках була постановлена ухвала про повернення заяви про забезпечення позову

Також у зв'язку із оновлення цивільного процесуального законодавства виникає питання про актуальність положень Інформаційного листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про деякі питання застосування норм ЦПК від 16 січня 2013 р. № 10-72/0/4-13 в частині забезпечення позову судами апеляційної інстанції [8].

Нагальною є потреба розробки рекомендацій, спрямованих на усунення наявних у практиці судів апеляційної інстанції розбіжностей у розгляді питань забезпечення позову. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 9 «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову» потребує оновлення.

Список використаних джерел

1. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / [В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін.]; за заг. ред. В. В. Комарова. Х: Харків юридичний, 2008. 928 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів: закон України від 31.10.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 2. Ст. 5

3. Постанова Верховного Суду від 05.12.2018 року. Справа №474/475/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78426172>

4. Ухвала Київського апеляційного суду від 28.10.2019 року. Справа 761/22146/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85323897>

5. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 16 січня 2020 року. Справа № 208/9079/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86960064>

6. Ухвала Харківського апеляційного суду від 10.05.2019 року. Справа №643/10174/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/8163336>

7. Ухвала Харківського апеляційного суду від 06.09.2019 року. Справа №43/11391/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84089163>

8. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про деякі питання застосування норм ЦПК від 16 січня 2013 р. № 10-72/0/4-13. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2013. № 2. С. 53–58.

УДК 343.9

Цап А.В., студентка юридичний факультет

Національний авіаційний університет

Науковий керівник: Грекова Лілія Юріївна, асистент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в світі значно підвищився рівень кіберзлочинності, також і в нашій країні практично кожен чув про кіберзлочинність і, можливо, особисто з нею зіштовхувався. Кіберзлочинність є комплексним терміном, що містить в собі різні види злочинів, які здійснюються за допомогою комп'ютера і в мережі Інтернет. Кіберзлочини може бути спрямовані не тільки на персональні дані, банківські рахунки,

паролі та іншу особисту інформацію фізичних і юридичних осіб, бізнесу та державного сектору, але й на життя, здоров'я, честь і гідність особи.

Вчені відзначають, що для кіберзлочинів є характерним максимальний рівень латентності. Тому до факторів латентності кіберзлочинності відносять:

1) складність механізму вчинення кіберзлочинів, поєднана з дуже різноманітними сферою та наслідками їх учинення, а також «комп'ютерна безграмотність» більшості потенційних жертв кіберзлочинів, їх нехтування своєю безпекою;

2) негативна поведінка жертв (очевидців) злочину – незвернення жертви та осіб, яким відомо про злочин, до правоохоронних органів і повідомлення про факт вчинення кіберзлочину;

3) недоліки в роботі правоохоронних органів стосовно реагування на звернення та повідомлення про кіберзлочини [1, с.163]. Вважаємо, що до цього переліку можна додати відсутність довіри до правоохоронних органів з боку потерпілих, їх юридичну необізнаність (не вважають, що проти них вчинено злочин), страх перед помстою з боку осіб, які скоїли такий злочин, небажання витратити на це свій час тощо.

Науковці виокремлюють загальносоціальні, спеціально-кримінологічні й індивідуальні напрями протидії кіберзлочинності. Протидія кіберзлочинності на загальносоціальному рівні (напрямі) передбачає комплекс перспективних соціально-економічних, організаційно-управлінських, ідеологічних, культурно-виховних та інших заходів, спрямованих на вирішення нагальних соціальних проблем і суперечностей у країні. Саме реалізація загальносоціальних заходів запобігання дає змогу усунути чи мінімізувати вплив криміногенних факторів детермінації кіберзлочинності, запобігти формуванню особистості злочинця. А протидія кіберзлочинності на спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях (напрямах), передбачає, як вірно відзначає Кравцова, концептуально цілісний, узгоджений та керований вплив на детермінаційний комплекс кіберзлочинності з урахуванням специфіки внутрішньодержавних суспільних протиріч, а також потреб у реагуванні на швидкозмінні фактори розвитку комп'ютерних технологій, прояви зовнішньої агресії по відношенню до України, яка розгортається в тому числі й у кіберпросторі.

Крім того, необхідно усувати фактори, що позитивно впливають на існування та розвиток злочинності в цілому [2, с.111].

Задля розробки відповідних заходів протидії кіберзлочинності є необхідною належна організація діяльності правоохоронних органів національної системи кібербезпеки, до яких, відповідно до статті 8 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», відносяться Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України та Генеральний штаб Збройних Сил України, розвідувальні органи, Національний банк України, [3].

Одним з напрямів діяльності щодо протидії вчиненню кіберзлочинів слід також визначити виявлення осіб, які вчиняють або схильні до вчинення

кіберзлочинів, індикаторами поведінки яких є систематичний перезапис даних без необхідності, заміна або видалення даних, поява фальшивих записів, випадків, коли оператор системи без об'єктивних підстав починає працювати наднормово, персонал заперечує проти здійснення контролю за записом даних, фіксуються постійні скарги користувачів баз даних або власників щодо помилок та затримок у роботі системи тощо. Окремим заходом запобігання вчиненню кіберзлочинів є виявлення та запобігання діяльності кібертерористів, тобто осіб, які використовують комп'ютерну техніку, пристрої та мережі для вчинення терористичних актів [4, с. 408].

На нашу думку, недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів в галузі кібернетики в правоохоронних органах заважає проводити швидке та ефективне розслідування справ такої категорії щодо притягнення винних до відповідальності.

Отже, протидія кіберзлочинності, з якою в ХХІ столітті стикнувся світ, повинна бути одним із пріоритетних напрямків роботи правоохоронних органів, але для комплексної боротьби з цією проблемою потрібні спільні зусилля держави та громадян.

Список використаних джерел:

1. Кравцова М.О. Сучасний стан і напрями протидії кіберзлочинності в Україні / Марина Олександрівна Кравцова // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2018. № 2 (19). С.155-166.
2. Кравцова М.О. Фактори детермінації кіберзлочинності в сучасній кримінологічній теорії. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 5. С. 110–113.
3. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» 05.10.2017 № 2163-VIII// Відомості Верховної Ради України.
4. Кримінологія. Академічний курс / кол. авт. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. 588 с.

УДК 347

Турко М.Я., студентка 1 курсу «Права», о/с магістр
Донецький юридичний інститут, м. Маріуполь, Україна
Науковий керівник: **Ніколенко Л.М.**, д.ю.н., професор,
завідувач кафедри юридичних дисциплін

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ СКЛАДАННІ ЗАПОВІТУ

Анотація: Наразі питання про гарантії прав і свобод людини для України є досить актуальним, тому що в законодавстві постійно змінюються та доповнюються норми права, країна розвивається і у суспільства змінюються потреби та зростає обсяг прав, які гарантує держава. На сьогодні, пріоритетним в нашій державі є саме права і свободи свого народу, на цьому будується наша внутрішня і зовнішня політика. Але цей напрям ще на шляху свого вдосконалення і потребує особливої уваги з боку дослідників та науковців в конкретних аспектах свого прояву. Одним з таких напрямків, що потребують вдосконалення, є заповіт в Україні. Усі люди визнаються рівними перед законом, що передбачає і рівність прав кожної людини. Конституція

України гарантує кожному вільне розпорядження своїм майном, а Цивільний кодекс України обмежує певну категорію людей в такому праві, конкретно в складанні заповіту. Спадкоємцем може бути будь-хто, а заповідачем мають право бути тільки конкретні особи.

Ключові слова: права і свободи, заповіт, принцип свободи, дієздатність, гарантія законом.

Заповіт – *вільне* розпорядження особи власним майном на випадок своєї смерті. Україна гарантує кожному принцип свободи при складанні заповіту, який означає, що заповідач може заповідати своє майно будь-якій особі/особам. Але розуміння принципу свободи є досить неоднозначним в даному випадку. Спадкоємцем може бути будь-хто, але не кожен в праві бути заповідачем. Так, можна звернутись до норм основного закону в нашій державі – Конституції України, яка гарантує *кожному вільне* володіння, користування і *розпорядження* власним майном. Мається на увазі, що кожна людина вправі власноруч розпоряджатися майном, яке їй належить на законних підставах, але при складанні заповіту ця норма має собі протизагугу у вигляді ст. 1234 Цивільного кодексу України, яка свідчить про те, що право на заповіт мають *лише повністю дієздатні особи*. Стає питання, чи не обмежує це права людини, яка не входить до категорії «повністю дієздатної особи» [1;2].

В законодавстві нашої держави є різновиди понять про дієздатність: повна цивільна дієздатність, неповна цивільна дієздатність, обмежена цивільна дієздатність, недієздатна особа. Повна цивільна дієздатність набувається особою при досягненні нею вісімнадцяти років, в деяких випадках суд може наділити особу повною дієздатністю з шістнадцяти років. Це означає, що така особа вправі використовувати свої права в повному обсязі, розуміти наслідки своїх дій та нести за них відповідальність. Норми цивільного права, зокрема ст.ст. 37 та 41 Цивільного кодексу вказують нам на те, що людина з обмеженою дієздатністю має право вчиняти дрібні правочини самостійно, а інші правочини через назначеного піклувальника, а людина недієздатна не вправі вчиняти будь-які правочини самостійно, лише через назначеного опікуна. Тобто, люди, в яких обмежена дієздатність або недієздатні люди вправі через своїх представників складати будь-які правочини. Але на протизагугу такої думки є ч. 2 ст. 1234 Цивільного кодексу України, яка каже нам про те, що заповіт складається особисто, вчинення заповіту через представника не допускається. Звідси виходить, що один закон гарантує, а інший обмежує [2].

Людина, яка працювала усе життя на роботі зі шкідливими умовами праці, які негативно впливали на стан її здоров'я, наприклад, стрес та велика напруженість, з часом «заробила» собі нервовий розлад, який в свою чергу міг призвести до змін у сприйнятті реальності. На фоні стресу людина могла стати агресивною, або почати вживати спиртні напої, що є причинами обмеження дієздатності такої людини. В результаті, виходить, що напрацьоване за усе життя майно такої людини переходить до розпорядження іншій особі, таким чином втрачаючи право на заповідання такого майна его власником. Я вважаю,

що така дія закону порушує права людей, у яких обмежена дієздатність чи недієздатних людей, тому що вони – перш за все – люди, як кожен з нас, і повинні мати такі самі права, як і всі, але реалізовувати такі права вони могли б через своїх, назначених судом, представників [3].

Отже, в Україні існує колізія в праві, коли основний закон гарантує, а закон обмежує права людини. Для вдосконалення такої проблеми потрібно внести зміни до Цивільного кодексу України та адаптувати його під міжнародні стандарти гарантування прав і свобод людини. Ст. 1234 можна доповнити тим, що особи з обмеженою дієздатністю або недієздатні особи можуть скласти заповіт через своїх піклувальників чи опікунів у присутності нотаріуса, який би засвідчив, що піклувальник чи опікун дійсно виражає волю конкретної особи, навіть якщо така воля – заповідати усе майно домашнім тваринам заповідача.

Список використаних джерел

1. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення 01.04.2020).
2. Цивільний кодекс України: закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44 - ст.356. (дата звернення 01.04.2020).
3. Спадкування за заповітом. URL. https://protocol.ua/ua/spadkuvannya_za_zapovitom_shcho_potribno_znati/ (дата звернення: 01.04.2020).

УДК 342.951:351.74(477)

Соловйова Ю.І., курсант 110 навчального взводу, факультету №2

Донецький юридичний інститут МВС України

Науковий керівник: Гурський В.Є., завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету №2

Донецький юридичний інститут МВС України

ПРАВООХОРОНЦІ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Анотація: Соціальний захист є невід’ємною частиною соціальної політики будь-якої цивілізованої держави. Не є виключенням із цього правила і Україна. Проголосивши себе демократичною, соціальною та правовою державою Україна на конституційному рівні визначила право особи на соціальний захист.

Ключові слова: правоохоронні органи, права та свободи людини, система, прокуратура, Україна.

Забезпечення прав людини є однією з найактуальніших проблем людства. Бо як показує досвід, одне тільки конституційне визнання державою основних прав та свобод людини і громадянина, ще не є гарантією створення належних умов для їх охорони та захисту від протиправних посягань. Тільки

якісна і злагоджена робота відповідних державних інституцій, створених для досягнення такої мети, може стати запорукою забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Враховуючи, що правоохоронні органи уособлюють монополію держави на застосування примусу, важливе наявність чіткої системи правової регламентації їх діяльності, з чітко визначеними повноваженнями, механізмом внутрішнього і зовнішнього контролю за їх виконанням і системою вимог, що висуваються до виконання таких повноважень. Важливий вплив на формування такої системи здійснює концепція позитивних зобов'язань держави.

Не зважаючи на значну кількість наукових праць та досліджень із вказаної тематики, на сьогодні в юридичній літературі відсутня чітка система правоохоронних органів із встановленням їх місця в системі органів держави. В Україні поняття «правоохоронні органи» набуло широкого вжитку після прийняття Конституції України 1996 року. Проте дане поняття вживається у частині 3 статті 17, де спеціальне завдання щодо забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на «відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [1]. Загалом, аналіз чинного законодавства України дозволяє віднести до правоохоронних наступні органи:

1. Органи внутрішніх справ України.
2. Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України.
3. Державна прикордонна служба України.

Прокуратура України не наділена чітко законодавчо визначеним статусом правоохоронного органу, однак, є ним за своєю компетенцією, до якої відноситься у тому числі нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове розслідування, а також при виконанні судових рішень у кримінальних справах [3].

Приналежність Державної кримінально-виконавчої служби України до правоохоронних органів досі прямо не визначено формально-правовим статусом [5]. Потрібно зауважити, що до числа правоохоронних органів може бути віднесено й інші органи державної влади (їх підрозділи), основним напрямком діяльності яких є охорона і захист засад конституційного ладу, у тому числі прав громадян, законності та правопорядку, проте це питання залишається дискусійним.

Таким чином, узагальнюючи викладене, до системи правоохоронних органів України, розглядаючи їх у широкому розумінні можна включити такі органи: національна поліція; національна гвардія України Міністерства внутрішніх справ України; прокуратура; Служба безпеки України; Управління державної охорони; Військова служба правопорядку у Збройних Силах України; Державна прикордонна служба України; Митна служба України; Державна кримінально-виконавча служба України; Державна виконавча служба; Державне бюро розслідувань та інші правоохоронні органи. Поряд з тим, включення до переліку правоохоронних органів, надто великої їх

кількості, та при дублюванні ними своїх функцій не сприятиме якісному виконанню правоохоронної функції держави. Тому важливою є оптимізація їх кількості шляхом чіткого закріплення на законодавчому рівні поняття правоохоронних органів, їх переліку та функцій, що можливо лише шляхом прийняття окремого закону, або шляхом внесення змін до існуючих нормативних актів.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. Ст. 379. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Про прокуратуру [Електронний ресурс] : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2015. № 2-3. Ст. 12. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1697-18>
4. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 27. Ст. 382. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> Всеукр. наук.-практ. конф.
5. Про Державну кримінально-виконавчу службу України [Електронний ресурс] : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV із змінами і доп. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2005. N 30. Ст. 409. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>

УДК 342

Грудницький В.М. к.ю.н., доцент, доцент кафедри історії та права
Донецький національний технічний університет

ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Анотація. Забезпечення гарантій прав і свобод людини і громадянина в умовах надзвичайних ситуацій викликає значний інтерес, оскільки людство останнім часом зіштовхується з новими загрозами, що вимагає особливого державного регулювання. Враховуючи масовість введення особливих режимів правового регулювання у різних державах світу, то актуальність розгляду даного питання потребує нових досліджень.

Ключові слова: надзвичайна ситуація, вірус, правове регулювання, гарантії, права і свободи.

Однією із глобальних проблем сьогодення, що постала перед світовою спільнотою, є боротьба зі спалахом вірусу COVID-19. Масове поширення вірусу, зростання кількості жертв зумовило введення багатьма країнами світу цілого ряду обмежень. Історія знає чимало випадків спалахів інфекційних захворювань, що викликали катастрофічні наслідки, але для значної кількості людей це скоріше факти з далекого минулого або сюжети фантастичних фільмів, які на їх думку навряд чи можливі за сучасних умов розвитку

медицини і науки. Таке недалекоглядне відношення породило відчуття безпечності у свідомості людей, а від так і ігнорування елементарних правил особистої гігієни, поведінки у громадських містах, що пришвидшило процес поширення вірусу.

З метою зупинення та недопущення подальшого розповсюдження небезпечного вірусу державами світу було оголошено про введення надзвичайного стану або надзвичайної ситуації. Не стало винятком прийняття такого рішення і для України. Так, за рішенням Кабінету міністрів України було запроваджено карантин на всій території України та введено режим надзвичайної ситуації.

Згідно зі статтею 1 Кодексу цивільного захисту України надзвичайна ситуація це – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [1].

Слід зауважити, що надзвичайна ситуація і надзвичайний стан мають різний правовий режим. За надзвичайної ситуації не відбувається обмеження прав і свобод людей, у більшій мірі даний правовий режим пов'язаний із захистом населення, територій, реагування на них з боку органів державної влади, місцевого самоврядування. Але законодавством передбачено встановлення ряду обов'язків для суб'єктів господарювання, громадян тощо. Наприклад, громадяни зобов'язані дотримуватися правил поведінки, безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях; дотримуватися заходів безпеки у побуті та повсякденній трудовій діяльності, не допускати порушень виробничої і технологічної дисципліни, вимог екологічної безпеки, охорони праці, що можуть призвести до надзвичайної ситуації; дотримуватися протиепідемічного захисту тощо.

З оголошенням карантину в Україні було встановлено цілий ряд зобов'язань для громадян. Сприйняття населенням нашої держави таких вимог було неоднозначним, від повного ігнорування до добросовісного виконання. По мірі зростання виявлення кількості захворювань на COVID-19, заходи, що встановлювали більш жорсткі правила та обов'язки, становилися більш суворими, строки дії карантину було продовжено.

У зв'язку з цим громадяни стали зіштовхуватися з новими проблемами. Виникла своєрідна дилема – залишатися вдома та виконувати умови карантину, чи порушити встановлений режим, оскільки стали виникати ситуації, коли у людей закінчуються елементарні засоби для існування. Адже значна частина населення немає великих заощаджень, що позбавляє їх можливості не працювати тривалий час та витратити свої збереження.

Таким чином, з одного боку держава зобов'язана вживати всі можливі заходи, щоб не допустити поширення небезпечного вірусу, захистити населення

України від пандемії, а з іншого, забезпечити належні умови для фізичного існування людини (харчування, лікування тощо).

Як свідчить практика органи державної влади та держава в цілому далеко не завжди справляються із забезпеченням належних умов існування. Деякі сфери діяльності є взагалі провальними. Наприклад, Конституцією України кожному гарантується право на охорону здоров'я, медичну допомогу, але реалії свідчать, що далеко не всі медичні заклади можуть надати таку допомогу із-за відсутності необхідних препаратів, обладнання тощо, а громадяни просто нездатні придбати потрібні засоби за власні кошти. Уявімо собі пенсіонера з розміром пенсії у дві тисячі гривень, який змушений лікуватися власним коштом.

Отже, держава не може гарантувати лише одну чи декілька груп прав громадян. Механізм державних гарантій повинен працювати у комплексі. Під час введення надзвичайної ситуації чи іншого правового режиму, що передбачає обмеження прав громадян або встановлення додаткових зобов'язань, держава повинна попіклуватися не тільки про захист від поширення небезпечних вірусів чи інших загроз, а й створити умови для підтримки громадян, які в даний час нездатні самостійно забезпечити своє існування. Адже встановлення вимоги бути вдома на самоізоляції під час карантину не є універсальним способом захисту.

Розробка комплексної державної програми в таких ситуаціях повинна гарантувати всебічний захист громадян. Способи забезпечення її реалізації можуть бути різними, деякі з них в Україні запровадженні, як от відстрочка виконання кредитних зобов'язань, не нарахування пені за прострочку платежів тощо.

У свою чергу і громадяни України повинні поставитися із розумінням до встановлених обмежень чи додаткових зобов'язань. Повинні усвідомити власну відповідальність за свої дії, не використовувати ситуацію для задоволення особистих меркантильних інтересів.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення 02.04.2020).

УДК 344.7

Чубань В.С., к.е.н., доцент, доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ,
м. Черкаси, Україна*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОДЕКСУ УКРАЇНИ З ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

Анотація. Висвітлено загальну характеристику кодексу України з процедур банкрутства. Зроблено висновок, що норми Кодексу сприятимуть посиленню ефективності процедури банкрутства в Україні, наблизять її до світових стандартів і забезпечать належний рівень захищеності прав кредиторів та боржників.

Ключові слова: кредитор, боржник, банкрутство, платоспроможність.

Неефективність діючої системи банкрутства в Україні підтверджується статистикою: наприклад, в Україні середня тривалість судової тяжби по врегулюванню неплатоспроможності складає 2,9 років. В Ірландії цей процес завершується за 4 місяці. Крім того, вітчизняна процедура банкрутства є досить затратною: її вартість в Україні складає не менше 40,5% від вартості майна боржника. Для порівняння: аналогічні затрати в США, Норвегії та Австралії складають лише 1%. Також в Україні досить низький індекс стягнення заборгованості - лише 8,9. В розвинутих країнах цей показник встановлено на рівні 71,2, а в Норвегії та Японії - понад 90 [1].

З наведеного вище, можна зробити висновок, що вже давно в Україні назріла ситуація щодо потреби реформування сфери банкрутства.

З 21 жовтня 2019 року в Україні діє новий Кодекс з процедур банкрутства (Кодекс), який встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

Після прийняття Кодексу втратив чинність Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Кодекс викладено в чотирьох книгах рис. 1. [1].

Рис. 1. Структура кодексу України з процедур банкрутства.

Основна відмінність нового нормативного акту – процедура банкрутства і відновлення платоспроможності фізичної особи. При цьому ініціювати процедуру банкрутства зможе тільки боржник. Крім того, до складу ліквідаційної маси не включатиметься єдине житло боржника (квартира загальною площею не більше 60 квадратних метрів або житловий будинок, загальною площею не більше 120 квадратних метрів), а також грошові кошти, що знаходяться на рахунках боржника в пенсійних фондах і фондах соціального страхування.

Введено в дію нового порядку призначення арбітражних керуючих у справі, а також введення обов'язкової участі арбітражного керуючого у справі про банкрутство, здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому до подання заяви до суду [1].

Продаж активів юридичної особи боржника здійснюється через електронні аукціони. Очікується, що завдяки електронному аукціону активи боржників продаватимуться за конкурентною ціною, що, своєю чергою, збільшить ефективність корпоративного банкрутства. Всі нюанси проведення аукціону погоджуються з кредиторами перед початком аукціону, якщо сторони не дійшли згоди, то ці нюанси вирішує суд. Якщо майно боржника не було куплено на аукціоні з першої спроби, то стартова ціна на повторному аукціоні може бути знижена, але лише за погодження кредитора. Крім того, кредитор має право придбати майно за стартовою ціною за рахунок погашення борг.

У результаті здійсненого дослідження нами сформульовані наступні висновки та пропозиції. В умовах посилення фінансовоекономічної нестабільності Кодекс України з процедур банкрутства є необхідним кроком для розвитку як правової системи України в цілому, так і її окремих складників, що забезпечується створенням нових інститутів права, які сприятимуть посиленню ефективності процедури банкрутства в Україні, наблизять її до світових стандартів і забезпечать належний рівень захищеності прав кредиторів та боржників.

Вважаємо, що загалом Кодекс не має суттєвих недоліків, але потребує вдосконалення положень та прийняття цілої низки законодавчих актів, які створять механізми для врегулювання суперечливих питань.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення 12.02.2020).
2. Островський С. О. Основні зміни процедури банкрутства відповідно до кодексу з процедур банкрутства. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 2. С. 118-121.

УДК 343

Сімакова С.І. к.ю.н., доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН ВНАСЛІДОК НЕЗАКОННИХ РІШЕНЬ, ДІЙ ОРГАНІВ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ, ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ ТА СУДУ

Анотація. Проблема забезпечення прав громадян внаслідок незаконних рішень, дій органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду є досить важливим моментом щодо виконання завдань кримінального судочинства, а тому дана тема потребує уваги з наукової точки зору, та подальшого дослідження, яке наведено у матеріалах конференції.

Ключові слова: громадяни, органи досудового розслідування, прокуратура, суд, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне правопорушення, досудове розслідування, відшкодування шкоди.

Завданнями кримінального судочинства є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1]. Тому беззаперечно питання щодо відшкодування шкоди завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду відносяться до завдань, які покладені не лише на суд, а й на органи досудового розслідування.

Так, у ст. 56 Конституції України визначено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень [2]. Вищевказане конституційне положення зафіксовано також у ст. 130 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК). Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом [1].

Так, у ч. 1 ст. 1176 Цивільного кодексу України визначено перелік незаконних дій державних органів, які наділені правом кримінального провадження. До таких дій відносять: незаконне засудження; незаконне притягнення до кримінальної відповідальності; незаконне застосування запобіжного заходу; незаконне затримання; незаконне накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт [4]. У ч. 2 вищевказаної статті зазначається, що право на відшкодування шкоди, завданої фізичній особі незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, виникає у випадках, передбачених законом [4]. А у ч. 6 ст. 1176 ЦК України вказано, що шкода, завдана фізичній або юридичній особі внаслідок іншої незаконної дії або бездіяльності чи незаконного рішення органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується на загальних підставах [4]. Можна зробити висновок, що вищевказані норми Цивільного кодексу України не узгоджуються з норми Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями і органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури суду», адже даний закон передбачає яким є порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду. Так, як ч. 1 вищевказаного Закону чітко вказано, що підлягає відшкодуванню шкода, завдана громадянину внаслідок: 1) незаконного засудження, незаконного повідомлення

про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян; 2) незаконного застосування адміністративного арешту чи виправних робіт, незаконної конфіскації майна, незаконного накладення штрафу; 3) незаконного проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та іншими актами законодавства. У випадках, зазначених у частині першій цієї статті, завдана шкода відшкодовується в повному обсязі незалежно від вини посадових осіб органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури і суду [3].

Враховуючи, що порядок відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, органу досудового розслідування, прокуратури або суду, як зазначено ч. 7 ст. 1176 ЦК України, встановлюється законом, перевагу у застосуванні повинні мати норми спеціального Закону. Про аналіз судової практики вирішення таких справ показує, що суди застосовують різні норми законодавства, на підставі яких приймають рішення, тобо або суди спираються на норми Цивільного законодавства або Закону. Тому тут можна спостерігати певну недосконалість та неузгодженість чинного законодавства, яке сприяє неефективному захисту прав громадян [4].

Враховуючи вищевикладене виникає необхідність у врегулюванні норм Цивільного кодексу та Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями і органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури суду», задля повної реалізації завдань кримінального судочинства, та недопущення порушення прав громадянина, який постраждав від незаконних дій посадових осіб.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від від 13.04.2012р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40-44. – Ст. 356.
4. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» № 4652-VI від 13.04.2012}. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, №1, ст.1). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/266/94-%D0%B2%D1%80>.
5. Невідворотність відповідальності за протиправну поведінку не тільки осіб приватного права, але й державних органів перед громадянином є одним із принципів правової держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sc.gov.ua/ua/novini_za_i_pivrichchja_2016_roku/nevidvorotnist_vidpovidalnosti_za_protipravnu_u_povedinku_ne_tilki_osib_privatnogo_prava_ale_j_derzhav.html

Chuban' V. S., Cand. Sc. (Economics), Associate Professor, reader in
Department of Management in the Civil Protection Sphere
*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of NUCD in
Ukraine*

Kricher O.Yu., Cand. Sc. (History) teacher of Foreign Languages Department
*Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chornobyl Heroes of NUCD in
Ukraine*

TAX LEGISLATION AMENDMENTS FOR THE PERIOD OF THE IMPLEMENTATION OF PREVENTIVE MEASURES FOR THE CONTRACTION AND ZYMOYSIS OF CORONAVIRAL DISEASE (COVID-19)

Анотація. Висвітлено загальну характеристику податкових змін на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) в Україні.

Ключові слова: зміни до Податкового кодексу, платник податків, коронавірусна хвороба, мораторій перевірок.

Abstract. General features of amendments to taxes for the period of measures aimed at prevention of contraction and zymosis of coronavirus disease (COVID-19) in Ukraine are highlighted.

Keywords: amendments to the Tax Code of Ukraine, taxpayer, coronavirus disease, moratorium on inspections.

On March 18, 2020, the Law of Ukraine “On amendments being made to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine to support taxpayers during the period of implementation of measures to prevent the contraction and zymosis of coronavirus disease (COVID-19)” (Law) [2].

Amendments have also been made to other legislative acts, in particular the Law of Ukraine "On dues and recording of the single social security tax to universally binding governmental social insurance", the Law of Ukraine "On universally binding state pension insurance", the Law of Ukraine "On universally binding governmental social insurance", the Law of Ukraine “On amendments to the Law of Ukraine “On the use of cash registers in trade, catering and services”, the Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine on the unshadowing of payments in trade and services"

Of course, tax policy mitigation is a logical step, given that businesses, especially small and medium-sized, do not have sufficient financial safety margin.

The law contains the following norms [1]:

- introduction of tax holiday for the violations of tax legislation committed during the period from March 1 to May 31, 2020. This relief will not apply to the rules of accruals, declaration, payment of VAT, excise tax and rent, as well as violations of the rules of recording, production and circulation of fuel or alcohol in

excise warehouses used on a common basis, the alienation of property under the tax lien without the consent of the supervisory authority;

- lifting of penalties for late or incomplete payment of the single social security tax, as well as late reporting on the single social security tax for the periods from 1 to 31 March and from 1 April to 30 April, 2020;

- lifting of taxpayers' surcharge for the period from March 1 to May 31, 2020, and for payers of single tax during the period from March 1 to April 30, 2020;

- moratorium on documentary and on-site inspections from March 18 to May 31, 2020 (except for budget reimbursement audits). Checks that were initiated by March 18, 2020 and have not been completed will be suspended for this period. By March 30, 2020, the State Tax Service will release an updated audit schedule. Documentary audits on the single social security tax are suspended for the period from 18 March to 18 May 2020;

- the deadline for filing the annual assets and income declaration was extended to July 1, 2020. The amount of tax liability determined by the taxpayers should be paid by October 1, 2020;

- the payment for the land and parcel fee in property or use, including land under lease, owned by a person or entity, and used by them in the economic activity is not accrued or paid in the period from 1 March to 30 April, 2020. In this case, land fee payers (except for persons) are entitled to file a back-up tax return, which reflects changes in the tax liability on land fee for the respective months;

- non-residential real property owned by a person or entity is not subject to real property tax, by contrast with land plot, from March 1 to April 30, 2020;

- tax holiday on account and refunds from 1 to 31 March and from 1 April to 30 April, 2020 for persons – entrepreneurs, including ones on the simplified tax system, members of farm businesses and persons engaged in the independent professional activity;

- the introduction of the use of software-based cash registers for payment transactions is postponed until August 1, 2020, in particular, wider use of software-based cash registers for payment transactions for certain kinds of activities is postponed until January 1, 2021; the introduction of compulsory use of software-based cash registers for payment transactions for all single tax payers of the second – fourth groups is postponed until April 1, 2021.

We believe that it would be appropriate to abolish single tax for the quarantine period, and to abate or even abolish VAT, or even to abolish all taxes and levies for the period. However, according to the attorney A. Arsiriy's opinion, and we second that, without a systematic analysis of the dynamics of revenues to the budget of Ukraine and its current condition, it is impossible to make a real calculation of the state's capacity to introduce additional measures to support the Ukrainian economy. After all, no one knows whether the budget of Ukraine will withstand such a burden.

Current land fee abolishment has already caused local authorities' discontent, because such payments are subject to local taxes and levies. Thus, they are a significant part of the local budgets that provide salaries for teachers, doctors, social workers, public utilities, transport employees, housing and utility sector personnel.

According to the Association of Ukrainian Cities, this scenario is forming a gap in the local budgets: territorial communities will lose 13% of their total revenues. Thus, the question is: Where can communities later on get funds for the salaries for doctors, teachers, social workers, educators, transport employees, housing and utility sector personnel? At what/whose expense can medicines, masks, tests and equipment be further bought?

According to the Association of Ukrainian Cities (AUC), urgent changes are needed until local budgets are trapped. The AMU proposes the following amendments to the bill:

- to introduce more effective balancers for business at the expense of sources of the state budget: VAT, income tax, excise taxes;

- to provide for installment of land fee and real property tax, by contrast with land plot fee, instead of the ban on local tax charges;

- to allow local governments to set tax and levy benefits in the middle of the budget year without applying regulatory procedures;

- to implement mechanisms for compensation of losses of local budget revenues in accordance with Article 142 of the Constitution of Ukraine, part 1 of Article 27 of the Budget Code of Ukraine.

Finally, it should be noted that, for example, the moratorium on inspections provides for an exceptional possibility of inspection of sanitary and epidemiological well-being of the population. Any enterprise can get under it during the quarantine.

Therefore, objective business relief depends not only on the norms of the law but also on how expediently and fairly public authorities use them.

List of sources used

1. The Law of Ukraine “on amendments being made to the tax code of Ukraine and other laws of Ukraine to support taxpayers for the period of implementation of measures to prevent the contraction and zymosis of coronavirus disease (COVID-19)”. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-IX>

2. COVID-19: members of Verkhovna Rada slashed the tax burden for the quarantine period. *Herald: Officially about taxes*. Retrieved from: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016855-covid-19-narodni-deputati-poslabili-podatkovu-navantazhennya-na-period-karantynu>.

УДК 007:304:070(477.82)

Шульська Н. М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ЗАГОЛОВКІВ СУЧАСНИХ ЗМІ: УНИКНЕННЯ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ»

Анотація. У розвідці досліджено дотримання правових основ щодо оформлення заголовкового комплексу сучасних регіональних ЗМІ. Акцентовано увагу на порушеннях етичних норм журналістами і докладно проаналізовано приклади «мови ворожнечі» у

заголовках інтернет-видань. Уживання етично некоректних заголовків засвідчує заперечення принципу рівності між людьми в правах. Виявлено основні причини виникнення «мови ворожнечі» в медіа – це насамперед маніпулювання громадською думкою, гонитва за сенсаційністю й рейтингами.

Ключові слова: право, етика, заголовки, мас-медіа, «мова ворожнечі», громадська думка.

У заголовках журналістських матеріалів ми натрапляємо на мову ворожнечі при будь-якому самовираженні з елементами заперечення принципу рівності між людьми в правах. Мова ворожнечі описує, ієрархічно зіставляє різноманітні групи людей та оцінює особисті якості конкретних осіб на підставі їхньої належності до тієї чи іншої групи. Тобто це вислови або ж контекст, що призводять до створення або ж поглиблення вже наявної ворожнечі між відмінними за певними ознаками групами суспільства. У межах українського суспільства, це групи відмінні найчастіше за територіальним походженням, політичними чи соціальними поглядами, секс-меншини, релігійні та етнічні меншини. При висвітленні конфлікту та людей, що з ним пов'язані, необхідно бути максимально етичними та уникати використання мови ворожнечі. Одним із важливих аспектів у журналістській етиці є презумпція невинуватості – апріорі людина є невинуватою, аж поки не доведено зворотне, відповідно, журналіст не може називати людину злочинцем, поки це не доведено судом.

Серед найочевидніших причин таких порушень – гонитва за рейтингами та сенсаційністю, які часто призводять до смакування насильства, смертей чи злочинів. Ще один блок причин пов'язаний із браком фахових знань із теми та небажанням витратити час на дослідження. Нерідко з цих же причин медійники вдаються до мови ворожнечі. Однак часто медіа обирають найлегший шлях – інформують про факт злочину, в найкращому разі – про рішення суду. Ці історії насичують деталями насильства, образливими словами та розкриттям персональних даних. Звісно, найкраще «продається» те, що зацікавить аудиторію. Однак висвітлюючи резонансні теми, необхідно дбати не тільки про оперативність поширення суспільно важливої інформації, а й про етичне висвітлення [56]. В «Етичному кодексі українського журналіста» зазначено: *«Ніхто не може бути дискримінований через свою статтю, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання. Вказувати на відповідні ознаки особи (групи людей) слід лише у випадках, коли ця інформація є неодмінною складовою матеріалу. Необхідно утримуватися від натяків або коментарів, що стосуються фізичних недоліків чи хвороб людини, уникати вживання образливих висловів, ненормативної лексики» [1].*

Із цього приводу Т. Печончик, член Комісії із журналістської етики стверджує, що чимало визначень «мови ворожнечі» ґрунтуються на встановленні факту розпалення ворожнечі, приниження чи дискримінації за певними ознаками у висловлюваннях, із перерахуванням цих ознак. Джерелом мови ворожнечі є негативні стереотипи, або ж забобони, які нерідко продукуються для того, щоб виправдати дискримінацію – найчастіше етнічну

або «расову» [2, с. 285]. Наполегливе прагнення перебільшувати нібито антисоціальні схильності представників етнічних чи «расових» меншин пояснюється особливостями людської психіки. Люди схильні, по-перше, під враженням від рідкісних явищ надавати їм значно більшого значення, ніж ці явища заслуговують; по-друге, приписувати своїй групі найбільш бажані моральні якості, які вигідно відрізняють її від інших груп (як відомо, «своє» зазвичай ототожнюється з позитивною оцінкою, а «чуже» в більшості випадків оцінюється або нейтрально, або негативно); і по-третє, перебільшувати негативні якості «чужих», переносячи їх з окремих індивідів на цілі групи, до яких вони належать [3].

Прикладом розпалювання «мови ворожнечі» є вживання яскравих, провокативних заголовків, а також некоректної термінології щодо етнічних, конфесійних, певних соціальних груп чи спільнот або на адресу конкретних представників цих спільнот. Неодноразово у газетах та інтнет-виданнях натрпляємо на некоректні лексеми, які неприпустимо використовувати журналісту чи редактору: «хитрий циганчук», «жидяра», «негр», «каліка», «карлик», «прикутий до інвалідного візка», «шизофренік», «бомж» тощо. Готувати матеріали, граючи на емоціях, вживати слова, що принижують честь і гідність людини, або, навпаки, замовчувати актуальні теми, — усе це є прикладами порушення журналістської етики.

Досліджуючи заголовковий комплекс волинських медіа, ми побачили, що журналісти й редактори не часто, але все ж допускають потрапляння «мови ворожнечі» та некоректних лексем, пов'язаних із зображенням людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, учасників АТО та інших спільнот осіб. Неодноразово журналісти подають виразно гіперболізовані заголовки, коли ще до рішення суду свідомо чи несвідомо «вішають» так звані оцінні ярлики на людину, на зразок «корупціонер», «гвалтивник» чи «вбивця», пор. «У Луцьку затримали наркомана, який поцупив поштові ящики» («Волинь24», 30.09.2018), «У Луцьку наркоман в одязі перепливав річку» («Волинь24», 16.10.2018). Прикладом «мови ворожнечі» є заголовок «На Волині затримали грабіжника з Донеччини» («Волинь24», 20.10.2018), який не лише порушує журналістський стандарт достовірності інформації, адже далі в матеріалі сказано, що «Суд ухвалив тримати під вартою підозрюваного у вчиненні грабежу 51-річного уродженця Донеччини». Бачимо, що до особи, яка лише підозрювана у злочині, журналісти додали ярлик «грабіжник», який не відповідає дійсності. Етичні порушення засвідчено і в тому, що в назві подана територіальна вказівка на те, що це переселенець зі Сходу, підсилюючи цим самим емоційний контекст публікації. Ще одним прикладом заголовка як свідчення «мови ворожнечі» у ЗМІ є назва публікації «Переселенець з Луганська облаштував нарколабораторію в Луцьку» («ВолиньPost», 14.04.2016), де теж особу, переміщену зі Сходу України, подано стереотипно в негативному контексті, про що свідчить вказівка на територіальну належність. З іншого боку, виявом «мови ворожнечі» у мові друкованих та електронних волинських ЗМІ можемо трактувати орфографічно неправильне вживання скорочень «ДНР» та «ЛНР», коли ці назви подають без лапок або вказівки «так звана» чи «самопроголошена». Такі правописні, а відповідно й

етичні неточності засвідчено в представлених заголовках: «Бандформування ДНР очолив тітушка, який вибачався перед Україною» («Волинь24», 16.02.2017); «Донецькі ультрас на Волині спалили прапор ДНР» («Буг», 07.03.2017); «Наші намагаються відрізати ЛНР від ДНР» («Волинь», 20.12.2018).

Список використаних джерел

1. Новинна грамотність: онлайн-курс. URL: [https:// video. Detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i2](https://video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i2). Дата звернення: 18.02.2020.

2. Павлюк Л. Заголовок у дискурсі мас-медіа: семантико-змістові риси і функціонально-структурні типи. *Теле- та радіожурналістика*. 2010. Вип. 9. С. 285–293.

3. Печончик Т. Чому мова ворожнечі з'являється у ЗМІ. URL: <http://www.cje.org.ua/ua/blog/chomu-mova-vorozhnechi-zyavlyayetsya-u-zmi>. Дата звернення: 25.03.2020.

УДК 340.12

Росавицький О.О. старший викладач кафедри теоретико-правових та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківський національний аграрний університет

COVID-19., ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Влада в будь-якій країні по своїй природі має за мету встановлення контролю над своїм громадянином. Про те, запобіжником такому явищу виступає громадянське суспільство, яке у випадку свого певного становлення є механізмом контролю за владою і певним запобіжником зловживання владою – зазвичай такі країни є демократичними не з точки зору повної назви країни, а згідно з точкою зору постановки питання в теорії держави. Країни ж де, ще не сформовано громадянське суспільство, або рівень його розвитку є дуже низьким, зазвичай за своїм державницьким розвитком ідуть до тоталітаризму, або по іншому – до антидемократичного режиму. На справді, на сьогоднішній день, на жаль, прикладів таких країн достатньо багато, слід згадати хоча б про ті (не називаючи їх назв), де катам власного народу починають ставити пам'ятники...

Саме тому, як природні так і конституційні права та свободи людини і громадянина є фундаментальною основою існування та розвитку демократичного суспільства, а тому держава зобов'язана створювати ефективні організаційно-правові механізми для їх реалізації. Неefективна дія цих механізмів, або взагалі їх відсутність в країні призводить до підміни самих понять «прав і свобод», що призводить до того, що в тій чи іншій частині суспільного життя вони зникають, або стають декларативними, що суперечить самій сутності розуміння правової держави.

На початку 2020 року в більшості країнах світу, у зв'язку з поширенням в світі COVID-19, в більшості країнах світу було запроваджено карантин, тої чи іншої жорсткості, в залежності від епідеміологічного стану в країні та існуючого державного, або правового режиму.

Як відомо, термін «карантин» походить від французького «Quarantaine», чи італійського «Quarantena», що в прямому перекладі означає «сорок днів».

сорок днів». У нашому ж випадку це комплекс обмежувальних і режимних протиепідемічних заходів, спрямованих на обмеження контактів або ізоляцію інфікованого чи інфікованих або підозрюваних в інфікованій осіб, тварин, вантажу, товару, населеного пункту, території, районів, областей і т. д. У деяких випадках карантин має навіть на увазі повну ізоляцію епідемічного вогнища та озброєну охорону по периметру відповідної території.

Згідно з енциклопедичними даними, зокрема Вікіпедією, держави Європи не раз скликали конференції з питання про карантин. Так, перша міжнародна конференція відбулася в Парижі в 1851-1852 рр., Друга в Константинополі в 1866 р, третя у Відні в 1874 р, четверта в Римі в 1885 р.. Всі ці конференції, обговорюючи ті чи інші заходи проти поширення епідемій, мали на увазі переважно холеру, як хвороба, найчастіше заносяться в Європу. Члени Віденської міжнародної санітарної конференції прийшли до наступних висновків: сухопутні карантини були , а морські карантини були визнані в Червоному і Каспійському морях.[1.]

На сьогодні під егідою Організації Об'єднаних Націй створено спеціалізовану установу всесвітньої організація охорони здоров'я - ВОЗ , що на сьогодні складається з 196 держав - членів, основна функція якої належить до вирішення міжнародних проблем охорони здоров'я населення Землі. Проте, рішення цієї організації носять інформативний та рекомендаційний характер. Крім того слід ще звернути увагу і на лобіювання власних підприємницьких інтересів трансатлантичними фармакологічними компаніями в цій організації... Саме тому кожна держава, що є учасником ВОЗ самостійно приймає рішення, що до боротьби з пандемією.

Не буду зосереджувати увагу на медичних акцентах, бо на даний момент мова йде про правове співвідношення понять «права і свободи громадян» та «карантин», але зауважу, що кожна людина, в тому числі і громадяни, що репрезентують в тій чи іншій країні державну владу, мають право на вільний розвиток своєї особистості в тому числі і в сфері виконання службових чи політичних повноважень в міру , якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, тобто в співвідношенні більшості спільноти. Але як показує історія, уряди країн в більшості не спішають знімати певні заходи боротьби з національними лихами, навіть після їхнього подолання. Так в країні демократії - Сполучених Штатах Америки по сьогодні діють деякі закони, що в свій час після подій «11 вересня», були прийняті для боротьби з тероризмом, а в сусідній до нас країні де в 90ті роки минулого століття зароджувалася демократія на уламках СРСР, за двадцять років під лозунгами боротьби з тим самим тероризмом та фашизмом було побудовано тоталітарну державу...

Саме тому хотів би звернути увагу, що пандемії та інші лиха, з якими зіштовхується суспільство тієї чи іншої країни, чи країн можуть мати наслідки не лише соціальні, чи економічні, а і державницько-правові.

Список використаних джерел

1. Електроний ресурс: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Карантин>

ЗМІСТ

Нікітенко О.І. Адміністративно-правове регулювання на прикордонних територіях України.....	3
Хрідочкін А.В. До характеристики обов'язкових ознак суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності	6
Обрусна С.Ю. Електронний суд в системі гарантій забезпечення прав і свобод людини в Україні.....	8
Сокиринська О.А. «Сірі зони» у міжнародному гуманітарному праві.....	10
Грама М.А. Principiul legalității-garantul respectării drepturilor fundamentale ale omului: influențe asupra aplicării legii penale în timp și spațiu.....	12
Веселов М.Ю. Законопроект «Про ювенальну юстицію» – передумова кращого забезпечення прав та інтересів дитини в Україні.....	15
Роженко О.В. Безпека: співвідношення страху та свободи (соціально-філософський аспект).....	17
Галатенко К.В., Толкачова І.А. Особливості євроінтеграційних процесів в Україні.....	19
Кузнецова Л.В., Плічко С. Щодо механізму захисту прав людини.....	21
Гарієвська М.Б. Окремі аспекти надання психіатричної допомоги в примусовому порядку через призму рішень ЄСПЛ	23
Кадала В.В., Хайлова Т.В., Гузенко О.П. Свобода пересування як пріоритетний сегмент гарантований конституційним правочинством.....	26
Ковальчук І.В. Правові аспекти забезпечення права приватної власності на земельну ділянку: міжнародний досвід.....	28
Круковес В.В. Європейські стандарти в сфері цивільного судочинства і проблема доступу до правосуддя.....	31
Popovich T. Legal consciousness, focusing on environmental protection when doing business.....	33
Санченко А.Є. Захист прав людини в сфері економіки та сталий розвиток: a potentia ad actum.....	35
Шустрова К.В., Гаврилюк М.Ю. Актуальні питання правового регулювання видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.....	38
Слюсар О.О. Проблематика діяльності інститутів спільного інвестування в Україні.....	41
Тарановська А.О. Концептуальні основи прав і свобод людини в іудейському праві та їх сутнісні риси в конституції України.....	44
Ткаченко О.В. Інформаційні технології у майбутній правовій діяльності.....	46
Трач О.М. Заяви про забезпечення позову судом апеляційної інстанції в цивільному процесі.....	48
Цап А.В., Грекова Л.Ю. Актуальні питання протидії кіберзлочинності в Україні.....	50
Турко М.Я., Ніколенко Л.М. Обмеження прав людини при складанні заповіту.....	52
Соловйова Ю. І. Гурський В.Є. Правоохоронці в системі захисту прав і свобод людини.....	54
Грудницький В.М. Гарантії прав і свобод громадян в умовах надзвичайної ситуації.....	56
Чубань В.С. Загальна характеристика кодексу України з процедур банкрутства.....	58
Сімакова С.І. Гарантії забезпечення прав громадян внаслідок незаконних рішень, дій органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури та суду.....	60
Chuban'V.S., Kricher O.Y. Tax legislation amendments for the period of the implementation of preventive measures for the contraction and zymosis of coronaviral disease (covid-19).....	63
Шульська Н.М. Правовий аспект заголовків сучасних ЗМІ: уникнення «мови ворожнечі».....	65
Росавицький О.О. COVID-19, права і свободи людини.....	68